

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Azərbaycan
xaricdən
bu qırıqları
alır
yazısı səh.7-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 26 fevral 2025-ci il Çərşənbə № 36 (8646) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Xocalı soyqırımının 33-cü ili

Prezidentin prinsipial siyasəti və diplomatik səyləri nəticəsində dünyanın bir sıra ölkələri Xocalı hadisələrini soyqırımı kimi tanıyıb

yazısı səh.3-də

Nüvə ölkəsi liderindən Prezident Əliyevə böyük dəyər

yazısı səh.4-də

Rusiyanın xüsusi səfirindən Türkiyə açıqlaması

yazısı səh.5-də

"KQB" Bakıda mühakimə olunan erməniləri xilas edə biləcəkmə?

yazısı səh.6-da

Rusiyanın Cənubi Qafqaza yeni dönüşü: top-tüfənglə...

yazısı səh.8-də

Fransa prezidentinə və səfirinə ermənicə ittihamlar

yazısı səh.9-da

Azərbaycanda meyiti belə "diriltildilər"

yazısı səh.10-da

Aİ dağılsa, Bakıya faydası nə olacaq?

yazısı səh.11-də

Əsgərin ölümünə səbəb ildırım sürətli vaskulit nədir?

yazısı səh.10-da

Sərhəd açılmasa, qış turizmini dirçəltmək çətin olacaq

yazısı səh.14-də

Zəfər Parkı dövlət protokolunda

yazısı səh.15-də

Martda 18 gün iş olmayacaq

yazısı səh.2-də

LAVROVUN MÜAVİNİNİN BAKIYA MESAJINI NECƏ OXUYAQQ?

Mixail Qaluzinin "Rus evi"nin bağlanması və "Sputnik-Azərbaycan"ın ləğvi ilə bağlı açıqlaması ikibaşlı məna verir - reaksiyalar

yazısı səh.5-də

Şerti sərhəddə nə baş verir - ordumuzdan hazırlıq

Azərbaycan Müdafiə Nazirliyindəki kollegiya iclasının pərdəarxası; Avropa İttifaqının hərbi casus şəbəkəsinin şerti sərhədlərdə aktivləşməsi nədən xəbər verir?

yazısı səh.7-də

Əli Əlizadə

İranda səfirimizin paylaşımına aqressiv reaksiya

yazısı səh.5-də

Marsel de Vink

Niderlandın nazir müavini Bakıda: anti-Azərbaycan mövqeyindən imtina...

yazısı səh.4-də

Vasilis Marağos

Avropa İttifaqı rəsmisi erməniləri "sığallamağa" başladı

yazısı səh.9-da

Dəniz Limanı ADY-yə birləşdirildi

Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin yenidən təşkili haqqında fərman imzalayıb.

Fərmana əsasən "Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə birləşdirilib. Limanın Azərbaycanın tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri və yerli normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş hüquqları və öhdəlikləri, habelə əmlakı cəmiyyətə keçir.

Nazirlər Kabineti normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Prezidentə təqdim etməli, fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etməli, AZCON isə cəmiyyətin yeni nizamnaməsini və strukturunu üç ay müddətində dövlət başçısı ilə razılaşdırmaqla təsdiq etməli, fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etməlidir.

Müsavat Partiyası İTV-dən efir vaxtı istəyir

İsa Qəmbər

Müsavat Partiyası İctimai Televiziya-dan efir vaxtı istəyir. Modern.az-ın məlumatına görə, bu barədə partiyanın başqanı İsa Qəmbər bildirib.

Onun sözlərinə görə, fevralın 24-də Müsavat Partiyası Divanının növbəti iclası

keçiriləcək. İclasda bir sıra məsələlər müzakirə olunub.

"Müsavat Divanı İctimai Televiziya-dan ölkə qanunvericiliyə əsasən, partiya həftədə 3 dəfə 30 dəqiqə vaxt ayrılmasını istəyir. Bununla əlaqədar İctimai TV-nin rəhbərliyinə rəsmi müraciət göndərilməsi qərara alınıb", - İsa Qəmbər deyib.

Əfv Komissiyasının növbəti iclası sabah olacaq

Prezident yanında Əfv Məsələləri Komissiyasının növbəti iclasının vaxtı məlum olub.

Bu barədə komissiyanın üzvü, "Konstitusiya" Araşdırmalar Fondunun rəhbəri Əliməmməd Nuriyev məlumat verib.

O bildirib ki, iclasın fevralın 27-də keçirilməsi planlaşdırılır. Qeyd edək ki, indiyədək Azərbaycanda 70 əfv sərəncamı və 12 amnistiya aktı imzalanıb. Bu humanist addımlar nəticəsində minlərlə şəxs azadlığa qovuşub.

Sonuncu əfv sərəncamı isə ötən ilin may ayında imzalanıb. Sərəncamla 154 nəfər əfv edilib, onlardan 63-ü cəzasının çəkilməmiş hissəsindən azad edilib, 52 nəfərin cəzasının çəkilməmiş hissəsi yarıyadək azaldılıb.

71-ci əfv sərəncamının neçə nəfəri əhatə edəcəyi hələlik məlum deyil.

Martda 18 gün iş olmayacaq

Azərbaycanda mart ayında 18 gün iş olmayacaq. 20, 21, 22, 23, 24 mart tarixləri Novruz bayramı səbəbindən qeyri-ış günü sayılır. Belə ki, 22, 23, mart tarixləri şənbə və bazar günü olduğundan əlavə olaraq 25,

26 mart tarixləri də tətil günü hesab edilir. Bundan əlavə, Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarı ilə qeyri-ış günlərinin yeri dəyişdirilib. Bununla da 27 və 28 mart iş günləri ilə müvafiq olaraq 10 mart və 1 aprel istirahət günlərinin yerləri dəyişdirilib. Bununla da 27 və 28 mart tarixlərində iş olmayacaq.

31 martda ölkəmizdə Ramazan bayramı qeyd olunduğundan həmin gün qeyri-ış günləri siyahısına daxil ediləcək. Həminin 1-2, 8-9, 15-16, 29-30 mart tarixləri də həftəsonuna təsadüf edir.

Ümumilikdə, martda 18 gün qeyri-ış günü hesab ediləcək.

Dövlət sirrini yaymaqda ittiham olunan ekspertin məhkəməsi başlayır

Ədalət Verdiyev

Dövlət sirri təşkil edən məlumatları yaymaqda təqsirləndirilən hərbi ekspert Ədalət Verdiyevin məhkəməsinin vaxtı məlum olub.

APA xəbər verir ki, cinayət işi üzrə məhkəmənin hazırlıq iclası martın 5-nə təyin olunub. İşə Nəsimi Rayon Məhkəməsində hakim Babək Pənahovun sədrliyi ilə baxılacaq. Qeyd

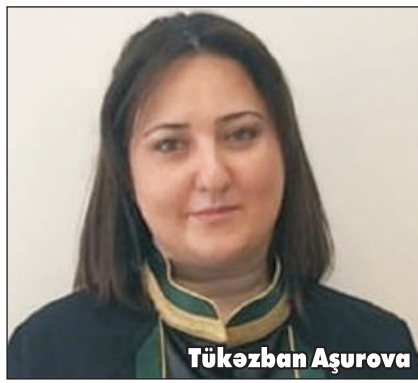
edək ki, Ədalət Verdiyev ötən ilin noyabr ayında saxlanılıb.

İstintaqa görə, noyabrın 22-də təşkil olunmuş mediaturda hərbi-ekspert qismində iştirak etmiş Ədalət Verdiyevin Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin döyüş məntəqələrinin yerləşdiyi yüksəklikləri, sərhəd qoşunlarının dislokasiyası yerlərini, koordinasiya və əməliyyat şəraitini nümayiş etdirib şərhlər verməklə videoçəkiliş aparıldıqdan sonra həmin videonu özünə məxsus sosial şəbəkə hesabı vasitə

təsilə qeyri-məhdud sayda izləyicilərin baxa biləcəyi səviyyədə yaymasına, yeni öz qulluq səlahiyyətlərindən istifadə etməklə Azərbaycan Respublikasının qanunla qorunan dövlət təhlükəsizliyini və müdafiə qabiliyyətini təmin edən mənafeələrinə ağır nəticələrə səbəb olan mühüm zərər vurmasına əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Toplanmış sübutlar əsasında Ədalət Verdiyevin dövlət sirrini yaymağa görə barəsində Bineqedi Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Vəkilə elektron qolbaq taxıldı

Tükəzban Aşurova

Bir müddət əvvəl vəkillik fəaliyyəti dayandırılan Tükəzban Aşurovanın barəsindəki cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi yekunlaşıb.

"Qafqazinfo" xəbər verir ki, onun barəsində Cinayət Məcəlləsinin 312-1-ci (Vəzifəli şəxsin qərarına qanunsuz təsir göstərmə - nüfuz

alveri) maddəsi ilə açılmış işə Ağcabədi Rayon Məhkəməsində baxılıb.

Bildirilib ki, T.Aşurova vətəndaşdan onun həbsdə olan yaxınını azadlığa buraxdıracağı adı ilə 10 min manat pul alıb.

Məhkəmə fəaliyyəti dayandırılan vəkilin bu maddə üzrə deyil, dələduzluq əməli cinayəti üzrə (178.2.4-cü maddə) cəzalandırılmasına qərar verib. Onun barəsindəki iş 178.2.4-cü maddəyə tövsiyə edilib və məhkəmənin hökmü ilə 43 yaşlı hüquqşünasa üç il azadlığın məhdudlaşdırılması cəzası verilib.

T.Aşurovaya elektron qolbaq tətbiq edilib. Onun üzərinə yaşadıqı Bakı şəhəri üzrə inzibati ərazi hüddurlarını tərk etməmək öhdəliyi qoyulub.

"Turan Tovuz" 20 min cərimələndi

AFFA İntizam Komitəsi "Turan Tovuz"u 20000 manat cərimələyib.

Bu barədə milli assosiasiyanın rəsmi saytı məlumat yayıb. Bölgə təmsilçisinin bəyanat yayaraq AFFA və Peşəkar Futbol Liqasının nüfuzuna xələl gəlməsinə gətirib çıxaran hərəkətlərə yol verdiyi bildirilib: "AFFA bir daha vurğulayır ki, bütün klublar oyunların keçirilməsi və təşkilinə dair qaydalarla riayət etməli, ictimaiyyət arasında yanlış təsəvvür formalaşdıracaq və futbol idarəçiliyinin şəffaflığını sual altına alacaq əsassız iddialardan çəkinməlidir. Əks halda, bu kimi hallar gələcəkdə daha sərt intizam tədbirləri ilə nəticələnlə bilər".

Qeyd edək ki, "Turan Tovuz"un səfərdə "Şamaxı"nı 1:0 hesabı ilə məğlub etdiyi Azərbaycan Premyer Liqasının XXIV turunun oyunu TV vasitəsilə canlı yayımlanmayıb və matçda video köməkçi hakim (VAR) olmayıb. Klub bu səbəbdən görüşün təxirə salınmasını istəyərək bəyanat yaymışdı.

Bu gün bu yollar bağlanacaq

Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar bəzi küçə və prospektlərdə nəqliyyatın hərəkətinə məhdudiyyət qoyulacaq. Bu barədə Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi İdarəsindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, hərəkətin məhdudlaşdırılması faciə qurbanlarının xatirəsini yad edənlərin rahat, fasiləsiz və təhlükəsiz hərəkətinin təmin olunması məqsədilə həyata keçirilir: "Fevralın 26-da şəhər saat 08:00-dan mərasim qurtaranadək Xocalı prospekti ilə kəsişən, birleşən və paralel olan Mehdi Mehdiçizadə, Kamandar Əhmədov, Ayaz İsmayilov, Süleyman Vəzirov və İzzət Orucov küçələrində avtomobillərin hərəkəti məhdudlaşdırılmaqla istiqamət dəyişdiriləcək.

Bu istiqamətdə şəxsi avtomobillərdən mümkün qədər az istifadə edilməsi, ictimai nəqliyyata üstünlük verilməsi tövsiyə olunur".

Bələdiyyə işçisi yeni sədrin kabinetində öldü

Azərbaycanda bələdiyyə işçisi vəfat edib. "Unikal"ın əldə etdiyi məlumata görə, Ağcabədi şəhər bələdiyyəsinin mühafizəçisi Əliyev Yusif Zəynalabdin oğlu yeni sədr İsmayıl Rəsulovun kabinetində olarkən vəziyyəti pisləşib və dünyasını dəyişib.

Qeyd edək ki, İ.Rəsulov bir neçə gün əvvəl Ağcabədi şəhər bələdiyyəsinin sədri seçilib.

Şagirdlərin elektron yerdəyişməsi başladı

Fevralın 25-də 2024/2025-ci tədris ilinin II yarımili üzrə şagirdlərin elektron yerdəyişməsi prosesinə başlanılıb. Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi bildirir ki, yerdəyişmə prosesi məktəbəhazırlıq qrupları, I - X sinifləri əhatə edəcək. Şagird yerdəyişməsi sy.edu.az elektron sistemi vasitəsilə aparılır. 25 fevral 2025-ci il tarixindən XI siniflər üzrə şagirdlərin yerdəyişməsi aparılmayacaq. Ümumi orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanlarına az müddət qaldığından IX sinif üzrə yerdəyişmə prosesi 5 mart 2025-ci il saat 18:00-da dayandırılacaq və tədris ilinin sonunadək aktiv edilməyəcək.

Xocalı soyqırımının 33-cü ili

şısında ədalətsiz şəkildə necə ayaqlar altına atıldığını dünyaya nümayiş etdirdi. İkinci Qarabağ müharibəsi 2020-ci ilin sentyabrın 27-də başladı və 44 gün ərzində Azərbaycanın şanlı Qələbəsi ilə nəticələndi. Ermənilərin ölkəmizə cavab tədbiri kimi başlanılan müharibənin ilk günlərindən Azərbaycan Ordusu işğal altında olan bir sıra strateji əraziləri azad etdi. Bu Qələbə Azərbaycan Ordusunun şücaəti, xalqın birliyi və Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasi iradəsi sayəsində mümkün oldu. Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə aparılan hərbi əməliyyatlar təkcə döyüş meydanında deyil, eyni zamanda diplomatiya sahəsində də Azərbaycanın mövqeyini gücləndirdi.

Xocalının deputatı Elman Məmmədov bildirdi ki, Xocalı il yarımaya yaxındır azaddır və bu müddətdə

yaya çatdırılması istiqamətində görülən işlərin nəticəsi olaraq 17 dövlətin milli qanunvericilik orqanı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və ABŞ-ın 22 ştatı Xocalı hadisələrinin soyqırımı və insanlıq əleyhinə cinayət aktı kimi tanınmasına dair qətnəmə və qərarlar qəbul ediblər.

Xocalıda baş verənlərin beynəlxalq hüquq tərəfindən soyqırımı cinayəti kimi təvsiif olunmasına gəldikdə isə bunun üçün kifayət qədər hüquqi əsaslar var. Bu xüsusda öncə onu qeyd etmək istərdim ki, Xocalıda dinc və mülki azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilmiş cinayətin istintaqı, bu cinayətin təşkil və törədilməsində iştirak etmiş təqsirkar şəxslərin müəyyənləşdirilib hüquqi məsuliyyətə cəlb olunması, habelə beynəlxalq hüquq normalarının kobud şəkildə pozulması faktları ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlar qarşısında mü-

Xocalı Memorial Kompleksi yaradılır

Mədəniyyət Nazirliyinə 8,3 milyon manat ayrıldı

Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorial Kompleksi yaradılır. Prezident İlham Əliyev bununla bağlı sərəncam imzalayıb. Sərəncam Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanınması və Xocalı faciəsi qurbanlarının əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədi daşıyır.

Sərəncama əsasən, Xocalı Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması məqsədilə 2025-ci il dövlət büdcəsində işğaldan azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulması və bərpası üçün nəzərdə tutulan vəsaitin bölgüsü"ndə göstərilmiş məbləğin 18,3 milyon manatı Mədəniyyət Nazirliyinə ayrılıb.

Maliyyə Nazirliyi sərəncamda göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etməli, Mədəniyyət, İqtisadiyyat, Fövqəladə Hallar nazirlikləri, Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi, Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəliyi, həmçinin digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması məsələlərinin həlli ilə bağlı zəruri tədbirlər görməli, Nazirlər Kabineti sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etməlidir.

Bu gün Ermənistan silahlı birləşmələrinin, erməni terror qruplarının və SSRİ-dən qalma 366-cı motoatıcı alayın Xocalıda azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədiyi soyqırımından 33 il ötür. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalıda insanlıq əleyhinə törədilmiş bu qətləmin nəticəsində 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i qoca olmaqla, 613 Xocalı sakini qətlə yetirilib, 8 ailə tamamilə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirib. Düşmən gülləsindən 76-sı uşaq olmaqla, 487 nəfər yaralanıb. 1275 nəfər əsir götürülüb. Onlardan 150 nəfərinin, o cümlədən 68 qadın və 26 uşağın taleyi indiyədək məlum deyil.

Xocalı soyqırımı Azərbaycanın müasir tarixinə qara hərflərlə yazılmış ən qanlı səhifələrdən biridir. Bu qətləmin təkcə Azərbaycan xalqına qarşı deyil, ümumbəşəri dəyərlərə, insan hüquqlarına və beynəlxalq hüquq normalarına qarşı törədilmiş bir cinayət idi. Bu dəhşətli gecədə insanlar yalnız öldürülmədi, eyni zamanda onlara qarşı misli görünməmiş vəhşiliklər törədildi: başları kəsildi, ha-

Azərbaycan Prezidentinin prinsipial siyasəti və diplomatik söyləri nəticəsində dünyanın bir sıra ölkələrinin parlamentləri, beynəlxalq təşkilatlar Xocalı hadisələrini soyqırımı kimi tanıyıb

lik yolunda keçdiyi ən ağır sınaqlardan biri oldu. Bu hadisə təkcə bir şəhərin deyil, bütün bir millətin ürəyində dərin bir yara açdı. Xalqımız üçün Xocalı təkcə bir faciə deyil, həm də ədalət uğrunda mübarizənin simvoluna çevrildi.

Xocalı faciəsini dünyaya tanımaq və ədalətin bərpası üçün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan dövləti sistemli və ardıcıl siyasət yeridir. Prezident İlham Əliyevin apardığı məqsədyönlü siyasət nəticəsində Xocalı faciəsinin beynəlxalq miqyasda tanınması istiqamətində mühüm nailiyyətlər əldə olunub. Bu istiqamətdə Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın danılmaz xidmətləri sayəsində həyata keçirilən "Xocalıya ədalət!" kampaniyası soyqırımı həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında mühüm rol oynayır. Bu kampaniya çərçivəsində dünyanın müxtəlif ölkələrində beynəlxalq tədbirlər, serqilər, konfranslar keçirilib, Xocalı qurbanlarının xatirəsinə abidələr ucaldılıb.

Azərbaycan Prezidentinin prinsipial siyasəti və diplomatik söyləri nəticəsində dünyanın bir sıra ölkələrinin parlamentləri, beynəlxalq

təşkilatlar Xocalı hadisələrini soyqırımı kimi tanıyıb və bu cinayətin hüquqi-siyasi qiymətini verib. Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi informasiya siyasəti sayəsində Xocalı qətləmini beynəlxalq medianın gündəminə çevrilib, dünya ictimaiyyəti bu vəhşiliklərdən xəbərdar olub. Dövlət başçısı dəfələrlə öz çıxışlarında vurğulayıb ki, bu cinayəti törədənler tarixi ədalət qarşısında cavab verməlidir. Prezident İlham Əliyev Xocalı faciəsinin unudurulmaması və gələcək nəsillərin bu dəhşətli soyqırımı barədə həqiqətləri bilməsi üçün dövlət səviyyəsində davamlı tədbirlər həyata keçirilməsini təmin edib. Hər il Xocalı soyqırımı günü Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində və dünyanın bir sıra dövlətlərinin paytaxtlarında anım tədbirləri keçirilir. Bundan əlavə, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan 2020-ci ildə İkinci Qarabağ müharibəsində tarixi ədaləti bərpa edərək, işğal altında olan torpaqlarını azad etdi. Bu zəfər yalnız ərazi bütövlüyümüzün bərpası deyil, həm də Xocalı qurbanlarının ruhuna bir haqq savaşının nəticəsi idi. Otuz il davam edən işğalın sona çatması ilə Azərbaycan xalqı nəinki torpaqlarını geri qaytardı, həm də beynəlxalq hüququn real güc qar-

abadlıq, quruculuq işləri həyata keçirilir: "Xocalının bərpa edilməsi prosesi Azərbaycanın gücünü və iradəsini dünyaya nümayiş etdirən bir mərhələdir. Bu, yalnız bir şəhərin fiziki infrastrukturunun yenidən qurulmasından ibarət deyil, həm də Xocalı torpaqlarında həyatın, mədəniyyətin, təhsilin, iqtisadiyyatın, sosial fəaliyyətin yenidən canlanması deməkdir. Şəhərin bərpası insanların öz doğma yurdlarına geri dönməsi və orada öz yaşamlarını davam etdirməsi deməkdir. Xocalı bu gün Azərbaycan xalqının əzmkarlığının, iradəsinin və qələbə əzminin canlı simvoluna çevrilir".

Milli Məclisin deputatı Səbinə Salmanova isə bildirdi ki, insanlıq əleyhinə cinayət olan Xocalı soyqırımı yarası aradan onilliklər, əsrlər ötsə də xalqımızın qəlbindən heç vaxt silinməyəcək: "Hazırda Azərbaycan dövlətinin qarşıya qoyduğu əsas məqsədlərdən biri Xocalıda baş verənlərin beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən soyqırımı kimi tanınması, eləcə də beynəlxalq hüquq tərəfindən soyqırımı cinayəti kimi təvsiif olunmasıdır. Birinci istiqamət üzrə artıq müsbət nəticələr var. Belə ki, erməni yalanlarının ifşası və Xocalı həqiqətlərinin dün-

vafiq vəsatətlər qaldırılması məqsədilə yaradılmış istintaq-əməliyyat qrupu tərəfindən aparılan istintaq zamanı müəyyən olunub ki, 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı birləşmələrinin Xocalıya hücumu zamanı xilas olmaq istəyən mülki azərbaycanlı əhali əvvəlcədən planlaşdırılmış şəkildə güllələ-nərək qətlə yetirilib. Ən dəhşətli budur ki, həmin vaxt hətta yaşlılar və uşaqlar ən qəddar üsullarla qətlə yetiriliblər. Bütün bunlar ermənilərin 1992-ci ildə Xocalıda törətdiyi qətləmin kökündə məhz soyqırımı niyyətlərinin dayandığını aydın göstərir. "Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında" Konvensiya ermənilərin Xocalı və digər yaşayış məntəqələrində azərbaycanlılara qarşı cinayətlərini soyqırımı kimi təvsiif etməyə tam imkan verir".

Deputat dedi ki, Xocalı faciəsi xalqımızın qəlbində əbədi qübar bağlayıb. Amma bizə təsəlli verən odur ki, Xocalı artıq azaddır: "Artıq Xocalıda həyat yenidən qaynayır, şəhər yenidən dirçəlir. Cəmi bir neçə gün əvvəl Xocalıda 33 ildən sonra ilk körpə dünyaya gəlib. Ona görə həm də Xocalıda şəhidlərin ruhu artıq rahatdır".

□ **Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Niderland Krallığının siyasi məsələlər üzrə nazirinin müavini Marsel de Vink gəlib. Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov nazir müavini qəbul edib. XİN-dən verilən məlumata görə, görüş zamanı ikitərəfli və çoxtərəfli gündəlikdə duran məsələlər, habelə cari regional vəziyyət müzakirə olunub.

Azərbaycan-Niderland əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi üçün geniş perspektivlərin mövcud olduğu bildirilib. Bununla belə, münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə çətinlik törədən məqamların aradan qaldırılması baxımından qarşılıqlı müzakirə mexanizmləri, xüsusilə siyasi məsləhətləşmələrdən istifadənin, qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyəti qeyd olunub.

Məlumat üçün deyək ki, Niderland Azərbaycanın müstəqilliyini 31 dekabr 1991-ci ildə tanıyıb. İki ölkə arasında diplomatik münasibətlər 1 aprel 1992-ci ildə qurulub, Azərbaycanın Niderlandda səfirliyi 20 sentyabr 2005-ci ildə fəaliyyətə başlayıb. Niderlandın Azərbaycan-da səfirliyi isə 2009-cu ildən

Niderland rəsmisi Bakıda: anti-Azərbaycan mövqeyindən imtina...

Ölkəmiz əleyhinə bir neçə qətnamə qəbul edən, COP29-da "boykotçulara" qoşulan krallığın nazir müavini siyasi məsləhətləşmələr üçün gəlib - münasibətləri düzəldə biləcəkmi?

Nümayəndələr Palatasının ötən ilin oktyabrda qəbul etdiyi iki qətnaməni Cənubi Qafqaz regionunda real vəziyyəti təhrif edən qərəzli siyasi akt kimi qiymətləndirib.

Parlamentdən sonra Niderlandın hökumət proqramında Qarabağ ələ keçirilmiş region kimi təqdim edilib və "Dağlıq Qarabağ" ifadəsi işlədilib. Azərbaycan XİN Niderland tərəfinin qərəzli mövqelərinə hər dəfə tutarlı cavab verməklə yanaşı, bu mövqeləri ikitərəfli münasibətlərə növbəti zərbə kimi qiymətləndirib. Qeyd edək ki, Niderlan-

can dünyanın bir neçə yerində müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizə aparır, Bakı Təşəbbüs Qrupu yaradılıb. Eyni zamanda bu işlər Bonayre adası və orada yaşayan xalqlarla bağlı aparılır, bu istiqamətdə konfrans keçirilib, beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olan sənəd qəbul olunub, onların müstəqillik haqqının Niderland hökuməti tərəfindən tanınması tələb edilib. Görünür, bu da onların xoşuna gəlməyib.

Deputat Arzuxan Əlizadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, bu səfər münasibətləri nor-

mümkün olmayacaq. Biz 5 il əvvəl qələbəmizlə ərazi bütövlüyümüzü təmin etmişik, torpaqlarımızda terrorçuların qurduğu xunta rejimini məhv etmişik, Niderland kimi ölkələr isə bizə xor baxırdı, bir ovuc erməni dərdi çəkən olmuşdular. Onlar yaxşı bilirdilər ki, Qarabağ ayrıca subyekt deyil, sadəcə, ermənipərəst mövqedən çıxış edirdilər".

A.Əlizadə Niderlandın COP29 zamanı etdiyi çağırışların da əhəmiyyətsiz olduğunu vurğuladı: "Artıq bu konfransdan xeyli zaman keçib, tədbir yüksək səviy-

Nüvə ölkəsi liderindən Prezident Əliyevə böyük dəyər
Vitse-spiker: "Pakistan baş nazirinin Azərbaycan lideri haqqında söylədiyi fikirlər hər bir azərbaycanlı üçün qururvericidir"

Pakistanın baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin Bakıya səfərində 10-dan artıq sənəd imzalandı, həmçinin Azərbaycan-Pakistan biznes forumu keçirildi. Şahbaz Şərifin Azərbaycana səfərini Modern.az-a şərh edən Milli Məclis Sədrinin müavini Musa Qasımlı bildirib ki, İlham Əliyevin müəyyənləşdirdiyi xarici siyasət xəttinin uğurla həyata keçirilməsi nəticəsində dövlətimizin beynəlxalq mövqeləri güclənir ki, belə ölkələrdən biri də Pakistan İslam Respublikasıdır:

"Azərbaycan və Pakistan iki qardaş ölkə olaraq suverenlik və ərazi bütövlüyü məsələsində bir-birinə qarşılıqlı surətdə dəstək verir, beynəlxalq təsisatlarda fəal əməkdaşlıq edirlər, daim bir-birini dəstəkləyirlər. İki ölkə arasında ticarət dövryyəsinin və Pakistana sərmayə qoyuluşunun həcmünün artırılması, müdafiə sənayesi sahəsində birgə istehsalın təşkili, bütün bunların həyata keçirilməsindən ötrü nəqliyyatın təşkilinin nəzərdə tutulması dövlətimizin artan qüdrətinin, beynəlxalq mövqelərinin möhkəmlənməsinin, eyni zamanda regionda sabitliyin göstəricilərindən biridir".

Vitse-spiker qeyd edib ki, Azərbaycanın ən böyük uğurlarından biri Pakistandakı bütün siyasi partiyaların ölkəmizə münasibətdə vahid mövqedən çıxış etmələri, bütün təbəqələrin dostluğa tərəfdar olmalarıdır: "Baş nazirin Prezident İlham Əliyev haqqında söylədiyi aşağıdakı fikirlər hər bir azərbaycanlı üçün qururvericidir: "Mən Sizin səmimiyyətinizə, liderliyinizə, müdrikiyinizə və baxışınıza görə həddindən artıq minnətdaram. Əziz qardaşım Prezident İlham Əliyev, Sizi əmin etmək istəyirəm ki, etimadınızı doğruldacam, sizin sürətinizi və üzərinizə götürdüyünüz öhdəliklərinizi qarşılamğa və hətta ondan da artığını etməyə çalışacam... Bizim dostluğumuz, qardaşlığımız Ərəb dənizinin isti sularından Xəzərə kimi uzanır. Biz birgə söylərimizlə bunu möhkəmləndirəcəyik, gücləndirəcəyik və İnşallah, bu qardaşlıq dünya var olduqca yaşayacaq".

■ "Yeni Müsavat"

fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Niderlandla münasibətlərin inkişafına əhəmiyyət verir və iki ölkə arasında əməkdaşlıq siyasi, iqtisadi və humanitar sahələri əhatə edir. Milli Məclisdə Azərbaycan-Niderland parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupu (rəhbəri Eldar Quliyev) fəaliyyət göstərir (12 üzvü var).

Son illər Niderlandda Azərbaycan əleyhinə əsas olmayan iddialar səsləndirib. Bu ölkənin parlamenti bir müddət bundan əvvəl ermənilərin Qarabağdan "məcburi çıxarılması" ilə bağlı hay-küy qaldırmışdı. Ümumiyyətlə, Ermənistanın 30 illik işğalçılıq siyasətinə bir dəfə də münasibət bildirməyən bu ölkə parlamenti 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra bir neçə anti-Azərbaycan qətnaməsi qəbul edib. Rəsmi Bakı Niderland Krallığı Parlamentinin

din xarici işlər naziri Kaspar Veldkamp anti-Azərbaycan qətnamələrə dəstək verib. Ötən il ölkəmizdə keçirilən COP29-u boykot etməyə çağıran dövlətlər sırasında Niderlandın da adının olduğunu unutmayaq. Bütün bu anti-Azərbaycan ritorikasıdan sonra Niderland rəsmisinin Bakıya "siyasi məsləhətləşmələr" üçün gəlməsi diqqət çəkir. Olmaya Niderland rəsmisi üzr istəməyə gəlib?

O da var ki, Amerika qitəsindəki Bonayre adası haqqı pozulan bir ərazidir. Uzun illərdir ki, Niderlandın müstəmləkəsi altındadır. Bonayre adasının müstəqillik haqqı Niderland tərəfindən pozulur, hətə də bu adanı öz müstəmləkəsi olaraq saxlayır. Onlar referendumlar keçirirlər, amma Niderland hökuməti o referendumun nəticələrini nəzərə almaq istəmir. Azərbay-

mallaşdırmağa istiqamətlənmiş addımdır: "Niderland işğal dövründə, sonrakı illərdə Azərbaycana, bütövlükdə Türk dünyasına xoş münasibət sərgiləməyib. Bu ölkə Avropanın "göbəyi"ndə yerləşir və siyasi proseslərdə öz rolu var. Bu səfərdən sonra müəyyən razılaşmaların olması mümkündür. Biz də onların addımını normal qəbul edəcəyik. Çünki siyasətdə daimi dostlar və düşmənlər olmur. Azərbaycan ona hansı münasibət sərgiləyirsə, cavabsız qoymur". **Deputat qeyd etdi ki, Trampdan sonra Avropa siyasətində yanaşma dəyişikliyi müşahidə ediləcək:** "Çünki Amerika lideri Avropanı silkələyib. Ona görə Qərbin də mövqeyində dəyişiklik olacaq. Artıq Niderland kimi ölkələr siyasətinə yenidən baxmalıdırlar və bilməlidirlər ki, qərəzli mövqe ilə çox getmək

yədə oldu, heç bir nöqsan aşkarlanmadı. Niderland kimi dövlətlər anlamalı idi ki, tədbir BMT-yə aiddir, Azərbaycan ev sahibidir. O baxımdan, bu ölkənin rəsmi şəxsinin Bakıya gəlişi olduqca maraqlıdır, görünür, əlaqələri düzəltmək fikrinə düşüblər". **Deputat qeyd etdi ki, Azərbaycan hər zaman bərabərhüquqlu əməkdaşlığın tərəfdarıdır:** "Niderland Krallığı həm də gorbagor olmuş ATƏT-in Minsk Qrupunun tərkibinə daxildir. Amma münasibətin həllində onun zərər qədər təsir imkanı olmayıb". **A.Əlizadənin sözlərinə görə, təkcə Niderland deyil, Lüksemburq və bu kimi bəzi Qərb ölkələri Azərbaycana qərəzli münasibət bəsləyiblər, parlamentləri qətnamələr qəbul edib:** "Onların hər hansı hüquqi əsası ol-

masa da, beynəlxalq ictimai rəydə haqqımızda mənfi rəy formalaşdırmağa çalışıblar. İndi isə görürlər ki, bu ritorika keçərli deyil. Niderland hökuməti Qarabağın xəritədə harada yerləşdiyini belə bilmirdi, eləcə də parlamenti, amma gəl ki, qondarma respublikanın mövqeyini dəstəkləyirdilər. Biz bu addımları unutmuruq, amma siyasətdə kin də saxlamırıq, qarşı tərəfdən əməkdaşlıq

yönündə addım varsa, biz də atırıq".

Xatırladaq ki, Azərbaycanda xidmət, ticarət, sənaye, bankçılıq, sığorta, tikinti, nəqliyyat və s. sahələrdə 120-dən çox Niderland investisiyalı şirkət fəaliyyət göstərir. Azərbaycan və Niderland arasında əlaqələr iqtisadiyyatın müxtəlif sahələri ilə yanaşı, təhsil sahəsini də əhatə edir.

■ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

Rusiya xarici işlər nazirinin müavini Mixail Qaluzin jurnalistlərə Bakıda “Rus evi”nin bağlanması və “Sputnik-Azərbaycan” agentliyinin ləğvi fonunda ölkələrin münasibətləri ilə bağlı sualı cavablandırarkən deyib ki, Azərbaycan “Rusiya ilə müttəfiqliyin vacibliyini anlayır” və Moskva “Bakının gələcək addımlarında bunu rəhbər tutacağını gözləyir”. Qaluzin əmin olduğunu bildirib ki, Bakı “Rusiya ilə Azərbaycan arasında müttəfiq əməkdaşlığın vacibliyini anlayır”. “Ümid etmək istərdim ki, azərbaycanlı tərəfdaşlarımız gələcək addımlarında münasibətlərimizin bütün spektri baxımından liderlərimizin razılaşmalarının yerinə yetirilməsinin müstəsna əhəmiyyətini dərk edərək rəhbər tutacaqlar”, - deyərək əlavə edib.

“Yeni Müsavat” qeyd edir ki, Bakı-Qrozni reysini yerinə yetirən “Azərbaycan Hava Yolları”na məxsus “Embraer 190” tipli sərnişin təyyarəsinin Aktau yaxınlığında qəzaya uğramasından sonra münasibətlərdə gərginlik yaranıb. Qəza nəticəsində təyyarədə olan 67 nəfərdən 38-i ölüb, 29-u yaralanıb. Ekipaj üzvləri də daxil olmaqla, onlardan 42-si Azərbaycan vətəndaşı olub. Nazir müavininin “Bakı Rusiya ilə müttəfiqliyin vacibliyini anlayır və gələcək addımlarında bunu rəhbər tutacağını gözləyir”, “Ümid etmək istərdim ki, azərbaycanlı tərəfdaşlarımız gələcək addımlarında liderlərimizin razılaşmalarının yerinə yetirilməsinin müstəsna əhəmiyyətini dərk edərək rəhbər tutacaqlar” kimi mesajını necə oxuyaq?

qələrimiz yüksək səviyyədədir. Sadəcə, müttəfiqlik o anlamı gəlmir ki, Rusiyanın daxili işlərimizə qarışmasına dözə bilərik”. **Deputat Qaluzinin çıxışını şərh edərək bildirir ki, bəli, Azərbaycan müttəfiqliyin vacibliyini anlayır:** “Lakin müttəfiqliyə zidd olan addımlara təmkinli yanaşa bilmərik. Müttəfiqlik qarşılıqlı olmalıdır. Azərbaycan da Rusiyadan bərabərhüquqlu tərəfdaş kimi mövqe sərgiləməyini gözləyir”.

Siyasi ekspert Fuad Əliyev Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin indiki dövrünü periodik soyuqluq kimi qiymətləndirir. Onun qənaətinə görə, yaxın zamanlarda əlaqələrdə ilıqlaşma müşahidə ediləcək: “Rəsmi səviyyədə tərəflər ehtiyatlı çıxış edirlər. Siyasətçilər,

Lavrovun müavinininin Bakıya mesajını necə oxuyaq?

Mixail Qaluzinin “Rus evi”nin bağlanması və “Sputnik-Azərbaycan”ın ləğvi ilə bağlı açıqlaması ikibaşlı mənə verir - reaksiya

edir: “Əvvəla, burada Rusiyaya demarş yoxdur. Bunu Kremlə yanlış qəbul edirlər. Söhbət Rusiyadakı ermənipərəst dairələrin Bakıda olan qol-qanadından gədir. Simonyan kimdir ki, onun burada mediası belə fəaliyyət göstərsin? Onun hansı çıxışlar etdiyini yaxşı bilir. Ona görə də narahatlığa əsas görmürəm, Rusiya-Azərbaycan münasibətləri yaxşılaşmalıdır. Sadəcə, təyyarənin vurulması ilə bağlı gözləntilərimiz var, o tələblər yerinə yetirilməlidir

da da redaksiyası mövcuddur. “Sputnik Armenia”da dərc olunan məqalə və xəbərlərə nəzər saldıqda, mətbuat orqanının açıq şəkildə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı çıxdığını görmək mümkündür. Nəzərə alsaq ki, bu media orqanı tamamilə Rusiya dövlət büdcəsindən maliyyələşir, deməli, Moskva ya “Sputnik”in ölkəmizə qarşı fəaliyyətini təşviq edir, ya da buna göz yumur. Təsədüfi deyil ki, 2016-cı ilin aprel döyüşləri zamanı “Sputnik”in Azərbaycan və erməni versiyaları demək olar ki, eyni

İrandakı səfirimizin paylaşımına aqressiv reaksiya

İrandakı Azərbaycan əleyhinə təbliğatın əsas simalarından olan Əli Əkbər Raefipurun şagirdlərindən biri olan Behbud Kaboli X hesabında Azərbaycanın Tehrandakı səfiri Əli Əlizadənin “Azərbaycan musiqisi valehedicidir. Təbrizdən eşitmək çox xoşdur” paylaşımına qərəzli münasibət bildirib.

Əli Əlizadə

Axar.az xəbər verir ki, bu barədə “Azad İran” Telegram kanalı məlumat yayıb.

Behbud Kaboli Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə dil uzatmaqdan da çəkinməyib: “Cənab səfir, özünü saxta mədəniyyət düzəltməyin. Şimali Azərbaycan böyük İranın geniş ərazisinin bir hissəsi olub və olacaq. Bu musiqi də Təbrizdən səslənən əsl İran musiqisidir. Əgər ruslar Şimali Azərbaycanı ayırmasaydılar, indi siz İran vətəndaşı idiniz. Əlbəttə, gələcəkdə İran vətəndaşı olacaqsınız”.

Rusiyanın xüsusi səfirindən Türkiyə açıqlaması

Türkiyə ilə Ukrayna arasında qarşılıqlı fəaliyyətin bəzi aspektləri Ankaraya münasibətin həlli prosesində tamhüquqlu vasitəçi olmağa imkan vermir. Bu sözləri TASS-a açıqlamasında Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin xüsusi səfiri, “Rus evi”nin təşkilatçılığı ilə Ankarada səfərdə olan Rodion Miroşnik deyib.

“Bilirsiniz, vasitəçilik və ya sülhməramlı mövqe tutmaq istəyən tərəflər müəyyən meyarlara cavab verməlidir. Ən azından, Kiyev rejiminin təşəbbüsü ilə həyata keçirilən layihələri maliyyələşdirməməlidir. Bu nüans kifayət qədər vacibdir və Türkiyənin bir növ sülhməramlı kimi çıxış etmək istəyinə uyğun gəlmir. İqtisadi əməkdaşlıq, hərbi və ya hərbi-texniki dəstək - tərəflər arasında sülhməramlı rolu üçün qəbul edilməz amildir. Ona görə də aydındır ki, biz Türkiyənin bu cür hərəkətini təqdir edə bilmərik”, - Miroşnik qeyd edib.

Eyni zamanda o bildirib ki, Rusiya Türkiyə ilə dialoq aparır: “Rusiya xarici işlər nazirinin səfəri (Sergey Lavrov 23-24 fevralda Türkiyədə səfərdə olub) göstərir ki, ölkələrimiz arasında kifayət qədər yaxın münasibətlər var. Türkiyənin siyasətini tənqid etmək mənim səlahiyyətimə uyğun deyil, lakin hesab edirik ki, indi bizim tərəfimizdən irəli sürülən təkliflər (Ukrayna nizamlanması ilə bağlı) Türkiyənin milli maraqlarına xidmət edir”. (Axar.az)

Miroşnik əlavə edib ki, Moskva 3 il əvvəl həll yollarının tapılması üçün platforma təqdim etdiyi üçün Türkiyənin mövqeyini yüksək qiymətləndirir: “Əgər o zaman müqavilə İstanbulda imzalanıbsaydı, ilk növbədə Ukrayna tərəfindən yüz minlərlə insanın həyatını xilas etmək olardı. İndi qoy Zelenski öz xalqına bunun niyə baş vermədiyini izah etsin”.

Mixail Qaluzin

Deputatın Elman Nəsirovun “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, 2022-ci ilin fevralından Bakı-Moskva münasibətləri öz xarakterinə görə fərqlənir: “Bu əlaqələr müttəfiqlik və qarşılıqlı fəaliyyətdən ibarətdir. Azərbaycan mehriban qonşuluq siyasətinə həmişə sədaqətli olub. Ancaq o demək deyil ki, milli maraqlarımıza ziddi proseslərə göz yummalıyıq. Azərbaycan ləyaqətli bir dövlətdir, heç bir ölkənin daxili işlərinə qarışmır, özünə münasibətdə də bunu tələb edir”. **Onun fikrinə görə, Rusiya Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxilə etməməlidir:** “Bu məntiqə yanaşdıqda “Rus evi” və “Sputnik Azərbaycan”ın bağlanması məhz qanun çərçivəsində atılan addımdır. Yeni Rusiyaya qarşı addım kimi təqdim olunmalı deyil. Təəssüf ki, bəzi Rusiya telekanalları, mətbuat orqanları bunu Bakının Moskva əleyhinə hərəkəti kimi dəyərləndirir. Amma Rusiya ilə əla-

qəşlər, deputatlar, media nümayəndələri daha çox “qı-lıncı çəkiblər”. Bir müddət sonra bu abı-hava dəyişəcək. Hazırda bildiyim qədər ikitərəfli diplomatik danışıqlar gedir və inanıram ki, anlaşılmaqlıqlar tezliklə aradan qalxacaq. Bunun alternativi də yoxdur. Biz daimi qonşulanq və gərginliyin tempinin artması nə Bakı, nə Moskvaya sərf edir”.

F.Əliyev Qaluzinin sözlərində iki mənə axtarır: “Burada həm xatırlatma mesajı var, yəni 22 fevral sənədinə adekvat mövqe sərgilənməsi bizdən gözlənilir, həm də həssaslıq hiss olunur, Lavrovun müavini diplomat kimi danışır. Hər halda, hansısa sənəd və ya öhdəliyi yadıma salmağa ehtiyac yoxdur. Azərbaycan üzərinə düşən öhdəliklərə sadıqdır, qarşı tərəfin də həmin bəyannaməyə uyğun davranmasını istəyirik”.

Ekspert “Sputnik Azərbaycan”la bağlı verilən qərarı düzgün hesab

ki, daha tez müddətdə münasibətlər düzəlsin”.

Yada salmaq ki, “Rossiya Seqodnya”nın (Sputnik) Azərbaycan nümayəndəliyi ləğv edilib. Bu barədə Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə məlumat verib. O bildirib ki, sözügedən qurum yalnız bir müxbir vasitəsilə akkreditasiyadan keçə bilər. Daha əvvəl isə Bakıdakı “Rus evi” fəaliyyətini dayandırır və artıq yerləşdiyi binanı boşaldıb. Mediadada bu mərkəzin “casus yuvası” olduğu haqda iddialar səslənib. Mərkəzi ofisi Moskva şəhərində yerləşən “Sputnik” İnformasiya Agentliyinə gəlincə, onu “Rossiya se-qodnya”nın baş direktoru Dmitri Kiselyov idarə edir. Onun müavini ermənilər arasında populyar jurnalist kimi tanınan Marqarita Simonyandır. “Sputnik Azərbaycan” 2015-ci il may ayının 25-dən fəaliyyət göstərir. Digər tərəfdən, “Sputnik”in Ermənistan-

mövqedən - Ermənistanın maraqlarından çıxış edirdi. Dekabrın 25-də Aktau yaxınlığında “Azərbaycan Hava Yolları”na (AZAL) məxsus təyyarə qəzaya uğradığı ilk saatlardan isə nəşr feyk xəbərlər paylaşıldı. Dekabrın 26-da dərc olunan “Azərbaycan Hava Yolları”nın təyyarəsini HHM vasitələri vura bilməzdi - ekspertlər” sərlövhəli yazıda hadisənin baş vermə səbəbləri bilərəkdən və qəsdən təhrif olunur. Dekabrın 26-da dərc olunan “Ekspert təyyarə qəzasının baş vermə səbəbləri ilə bağlı ehtimalını açıqladı” adlı məqalədə isə qəzaya səbəb kimi qətiyyətlə quş dəstəsi ilə toqquşma versiyası önə sürülür. Halbuki hələ dekabrın 25-i axşam saatlarında təyyarənin üzərindəki deliklərin eks olunduğu görüntülər üzə çıxmış, hadisə şahidləri həmin videoları Azərbaycan rəsmilərinə təqdim etmişdilər.

□ **Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”**

Vardanyan yenidən hakim qarşısında

Fevralın 25-də müharibə qanunlarını və adətlərini pozma, terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə və digər maddələrlə təqsirləndirilən Ruben Vardanyanın cinayət işi üzrə məhkəmə baxışı keçirilib.

Xatırladaq ki, prosesə Bakı Hərbi Məhkəməsinin hakimi Zeynal Ağayev sədrlik edir.

Ruben Vardanyan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təvəzükar müharibəni planlaşdırma, aparma), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (işgəncə), 114 (muzdluluq), 115 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münaqişə zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozma), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə) əməllərinin törədilməsində təqsirləndirilib.

Həmçinin, o, həmin məəcəllənin 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və gəzdirmə), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaradan əməllər), 278 (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiyaya quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279 (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma), 318-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) və digər maddələrində nəzərdə tutulan əməllərin törədilməsində ittiham olunur.

Ermenistanın hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təvəzükar müharibənin hazırlanması və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən erməni əsilli vətəndaşları barəsində olan cinayəti işləri üzrə məhkəmə prosesi davam edir.

Ötən həftəsonu keçirilən məhkəmə prosesi zamanı təqsirləndirilən şəxslərdən Araik Arutyunyan bildirib ki, son 34 il ərzində Qarabağda hansı proseslərin baş verməsindən xəbərdardır: "Təəssüf edirəm. Münaqişə Sovet İttifaqının xüsusi xidmət orqanları tərəfindən təhrik edilib. Ona görə də biz özümüzü qurban hesab edirik".

SSRİ-nin dağılması ərəfəsində yaradılan bütün etnik münaqişələrin ilk növbədə SSRİ "KQB"-sinin nəzarəti altında olduğu heç kimə sirr deyil. 1980-ci illərin ortalarında Qorbaçovun hakimiyyətə gəlməsi ilə "KQB"-nin partiya üzərində nəzarətinin zəifləməsindən sonra dağıntı prosesinə start verildi. Məlumatlara görə, Qarabağ münaqişəsinin körüklənməsində məhz SSRİ DTK-nın 5-ci baş idarəsinin rəisi və sonradan eyni zamanda DTK sədri-

nin birinci müavini vəzifəsini tutmuş general Filip Bobkovun müstəsna xidmətləri olub. Qarabağ münaqişəsi ərəfəsində və onun yarandığı dövrdə Bobkov dəfələrlə həm Azərbaycan, həm də Ermənistanda olub. Məsələn, təhlükəsizlik xidmətinin keçmiş əməkdaşı Ərəstun Orclu müsahibələrinin birində deyib ki, Bobkov Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsini faktiki olaraq həm yaradıb, həm də idarə edib. Şübhəsiz ki, yerli DTK orqanları da bu işdə fəal iştirak ediblər: "Şübhəsiz, Sovet İttifaqı qapalı ölkə olsa da, xarici kəşfiyyatlar: "CİA", "MI-6", "Mossad" və digərləri müəyyən dərəcədə proseslərə qatılırdı. Amma həlledici və aparıcı rolunu yenə də "KQB" oynayırdı. Etnik münaqişələri məhz "KQB" yaradırdı. Onun rəhbərlərinin məqsədi ya SSRİ-ni dağıtmaq idi, ya da onlar ittiqaqın dağılacağını

"KQB" Bakıda mühakimə olunan erməniləri xilas edə biləcəkmi?

Separatçı rejimin rəhbərlərindən biri olan Arutyunyan bütün baş verənlərə görə günahı SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin üzərinə atır və hətta erməniləri "qurban" hesab edir - reaksiyalar

bildirdilər, ona görə də gələcəkdə Rusiyanın geostrateji mövqelərini qorumaq üçün mühüm strateji bölgələrdə həmin münaqişələri yaradır və onu idarə edirdilər".

Separatçı rejimin rəhbərlərindən biri olan Arutyunyanın bütün baş verənlərə görə günahı SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin üzərinə atması və hətta erməniləri "qurban hesab etməsi" arqument ola bilər? Separatçılar daha sonra Rusiya FTX-sına bağlılıqlarını da etiraf edə bilirlərmi?

"Erməni canilərinin və ümumilikdə Ermənistan dövlətinin Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı çoxsaylı cinayətlər törətdiyi bir faktır. Eyni zamanda bu cinayətlər zamanı onlara kənardan dəstək verildiyi də bəllidir. Ümumiyyətlə, ermənilər zaman-zaman hansısa bəlli yaxın və uzaq xarici güclərin əlində bir vasitə rolunu oynayıblar. Ermənilər Azərbaycan və türk düşmənciliyindən, qaniçən xislətdən yararlanan həmin güclər onları silsilə cinayətlərə sövq etməkdə heç də çətinlik çəkməyiblər".

Bunu **Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov** deyib. Deputat bildirib ki, ermənilər xarici ağaların dan asılı olmadan yaşaya bilmirlər: "Onlar üçün sifariş almaq və türk dünyasına qarşı qanlı cinayətlər törətmək bir həyat formuludur. Ancaq bu məxluqlar çətinə düşəndə sifariş aldıkları ünvanları "satmaqda" da məhirdirlər. Necə ki, biz hazırda bunun növbəti dəfə şahidi oluruq".

Deputat qeyd edib ki, Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, o cümlədən təvəzükar müharibənin hazırlanması və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən erməni əsilli və

təndaşları barəsində olan cinayət işləri üzrə məhkəmə prosesi bəzi məsələlər də aydınlıq gətirir: "Məsələn, təqsirləndirilən şəxslərdən Araik Arutyunyan bildirib ki, münaqişə Sovet İttifaqının xüsusi xidmət orqanları tərəfindən təhrik edilib. Hesab edirəm ki, bu, Qarabağda baş verənlərin həm də xarici güclərin sifarişi olması faktının erməni canilərinin öz dilindən etirafı kimi dəyərləndirilməklə yanaşı, həm də yeni etiraf olmaları ehtimalını artırır. O mənada ki, SSRİ dağıldandan sonra da ermənilər cinayətlərini davam etdiriblər. Elə isə sabah, yaxud birisi gün məhkəmədə cinayətkarlardan birinin də "sonrakı dövrdə bizi Rusiya FTX-si idarə edib" etirafını etməsi heç də təəccüblü görünməz. Hər halda, bu məhkəmədə bu tipli etiraf davamlı ola bilər. Amma bu əsl həqiqəti ermənilərin cinayətləri törətməkdə həvəsli olması faktını heç də arxa plana keçirmir. Sadəcə, belə deyək, xalqımıza qarşı çoxsaylı cinayət törədənlər indi bu etiraflarla sanki özlərini "təmizə çıxarmağa" cəhd edirlər".

Təhlükəsizlik eksperti İlham İsmayıl **hələ çox faktların üzə çıxacağını düşünür:** "Əvvəla, onu deyim ki, xüsusi xidmət orqanı dövlətin apardığı baş xətti yeridir.

Yeni öz yanından münasibət göstərmir. Baş xətt müəyyən ediləndə artıq geridə qalan detallardır, yəni bunu necə həyata keçirəcəklər, hansı yollarla həyata keçirəcəklər. Ümumiyyətlə, xüsusi xidmət orqanlarında belədir. Dövlətin baş xətti müəyyən edilir və xüsusi xidmət orqanları qarşısında da vəzifələr qoyulur. Bu vəzifələr necə həyata keçiriləcək, onlardan asılıdır. Bəzən onların fəaliyyətində dövlətin başında duranın belə xəbəri olmur. Guya əvvəlcədən onlara tapşırıq verilmişdi, Siyasət isə "parçala, hökm sür" siyasəti idi. Rusiya imperiyasının daim siyasəti bu olub. Millətlərarası daim nifaq salmaq istəyiblər. Arutyunyanın dediyi məsələlər tamamilə doğrudur. Çox dəqiq deyir. Filip Bobkovun təbəçiliyində olan xüsusi xidmət orqanı əməkdaşlarını heç kim tanımır. Filip Bobkov tanınsa da, digərləri tanınmır. Onların gəlib göstəriş vermələri artıq dövlətin adından olur. Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin deməsi ki, bunun qarşısı alınmalıdır, artıq gecdir. Əvvəla, FTX istəsəydi, Xankəndidə onları özləri çıxardı. Amma bunu etmədilər. Bu işə Paşinyan hakimiyyətindən qisas al-

maq üçün baxırdılar. Hesab edirəm ki, guya FTX "KQB"-nin günahlarını yumaq üçün bunları Bakıdakı məhkəmədən xilas edəcəklər, xeyr, belə bir şey görünmür. Onlar deyəcək ki, bu, zamanında sovet ittiqaqı tərəfindən olub. Arutyunyan çox haqlıdır. Bu, SSRİ-nin baş xətti idi. Bobkov burada sadəcə baş icraçı idi. Bu, sadəcə Bobkovun peşəkarlığından xəbər verir ki, bunu uzun müddət apara bildi. Hesab edirəm ki, Bakıda mühakimə olunanlar Rusiya FTX-sı ilə bağlılıqlarını da etiraf edə bilərlər. Bu da mümkündür. Tamamilə mümkündür ki, 1991 yaxud 1992-ci ildən sonra Rusiya FTX əməkdaşları gəlsinlər. Mənə elə gəlir ki, burada hələ çox şeylər üzə çıxacaq. Sənə çox şey deyə bilərlər, əgər sən bunu getmisənsə, demək, məsuliyyəti özün çəkirsən. Bu məsuliyyəti FTX əməkdaşları çəkməyəcək. Casuslar necə ki, ifşa olunur, yeri gələndə xüsusi xidmət orqanı əməkdaşları da ifşa olunur. Burada xüsusi bir gərginlik gözlənilmir. Biz bir daha biləcəyik ki, Rusiya dövləti öz xəttini davam etdirmək üçün hansı yollardan istifadə edib".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistanın bəzi KİV-ləri sərhədin Qazax rayonu istiqamətində demarkasiya işlərinə başladığını yazır. Lakin Ermənistan hökuməti, sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası komissiyası, həmçinin Milli Təhlükəsizlik Xidməti bu məlumatı şərh etməyib.

Ermənistan mətbuatına o, hansı işdən danışdığını də daxil olan məlumata görə, demarkasiya Qazax rayonunun Aşağı Əskipara və Yuxarı Əskipara kəndləri arasında yerləşən Ermənistanın Tavuş rayonunun Voskepar kəndi yaxınlığında aparılır. Yada salmaq ki, ötən ilin aprelində əldə olunmuş razılaşmaya əsasən, Qazax rayonunun 30 il işğal altında olan Bağanis Ayrım, Aşağı Əskipara, Xeyrımli və Qızılhacılı kəndləri mayın 24-də rəsmən Azərbaycana geri qay-

o, hansı işdən danışdığını də daxil olan məlumata görə, demarkasiya Qazax rayonunun Aşağı Əskipara və Yuxarı Əskipara kəndləri arasında yerləşən Ermənistanın Tavuş rayonunun Voskepar kəndi yaxınlığında aparılır. Yada salmaq ki, ötən ilin aprelində əldə olunmuş razılaşmaya əsasən, Qazax rayonunun 30 il işğal altında olan Bağanis Ayrım, Aşağı Əskipara, Xeyrımli və Qızılhacılı kəndləri mayın 24-də rəsmən Azərbaycana geri qay-

Şərti sərhəddə nə baş verir - ordumuzdan hazırlıq

Azərbaycan Müdafiə Nazirliyindəki kollegiya iclasının pərdəarxası; Avropa İttifaqının hərbi casus şəbəkəsinin şərti sərhədlərdə aktivləşməsi nədən xəbər verir?

tarıldı. Bu razılaşma Azərbaycan-Ermənistan sərhədinin delimitasiyası üzrə komissiyanın 2024-cü il 19 aprelində əldə olunmuş razılaşma əsasında həyata keçirildi. Delimitasiya işləri nəticəsində 12,7 km uzunluğunda sərhəd xətti müəyyən edilib və Qazax rayonunun 4 kəndinin - Bağanis Ayrım, Aşağı Əskipara, Xeyrımli və Qızılhacılının ərazilərinin (6,5 kv. kilometr) Azərbaycana qaytarılması təmin edilib. Elə həmin gündən adıçəkilən kəndlərin əraziləri Azərbaycan Respublikası Dövlət Sərhəd Xidməti tərəfindən nəzarətə götürülüb. Qazağın 90-cı illərdən işğal altında olan 4 kəndinin bir güllə atılmadan qaytarılması sözsüz ki, Azərbaycanın suverenliyinin təmin olunmasında növbəti önəmli addım oldu. Bu proses isə Azərbaycan tərəfinin irəli sürdüyü məntəqli və ədalətli təkliflər əsasında, ikitərəfli formatda, vasitəçi olmadan həyata keçirildi. Qeyd edək ki, 2024-cü ilin yanvarında yerli televiziya kanallarına müsahibə verən dövlət başçısı Qazağın anklav və qeyri-anklav 8 kəndi ilə bağlı mövqeyini prinsipial olaraq ortaya qoyaraq, "O kəndlər ki, anklav kəndlər deyil, həmin dörd kənd Azərbaycana qeyd-şərtsiz qaytarılmalıdır" söyləmişdi.

Voskepar kənd administrasiyasının başçısı İşxan Akbalyan "Hraparak" qəzetinə müsahibəsində deyib ki, Tavuş bölgəsində delimitasiya və demarkasiya prosesi çərçivəsində işlərə başlanılıb, lakin

qadağandır. Yada salmaq ki, Ermənistanın müxalifət dairələri son günlər delimitasiya və demarkasiya işləri nəticəsində İcəvan-Tiflis magistral yolu və Gürcüstan-Ermənistan qaz kəməri Azərbaycanın nəzarətinə keçə biləcəyi haqda həy-küy qaldırıblar. Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənovun rəhbərliyi ilə kollegiya iclasında da sərhəddəki vəziyyət xüsusi müzakirə olunub. Müdafiə naziri komanda heyəti ilə Azərbaycan-Ermənistan şərti sərhədində mövcud əməliyyat şəraiti təhlil edib. Şərti dövlət sərhədində döyüş növbətçiliyinin təşkili, təhlükəsizlik qaydalarının da im diqqət mərkəzində saxlanılması, ayıq-sayıqlığın artırılması, qarşı tərəfin fəaliyyətinin fasiləsiz müşahidəsinin və nəzarətin daha da gücləndirilməsinə dair müvafiq tapşırıqlar verilib. Mövcud durumu, perspektivi, həmçinin delimitasiya, demarkasiya prosesləri fonunda Avropa İttifaqının Ermənistandakı müşahidəçilərinin hərəkətlənməsini necə şərh etmək olar?

Deputat, Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiyaya qarşı mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, delimitasiya və demarkasiya Azərbaycanla Ermənistan arasında, o cümlədən regionda yeni mərhələnin başlanğıcı üçün önəmli şərtlərdən biridir: "Bu proses artıq aylar öncədən başlayıb. Demarkasiya işləri Qazax-Tavuş istiqamətində aparılır. Bildiyimiz kimi, Qazağın 4 kəndi bəzə

qeyd-şərtsiz qaytarıldı. Hazırda Qazax istiqamətdə sərhədin 12 kilometr 700 metrlik hissəsi delimitasiya və demarkasiya olunub. Növbədə anklav kəndlər var ki, proses çərçivəsində bəzə qaytarılmasını hədəfləmişik. Lakin Ermənistanda müxalif və xarici qüvvələrin yaratdığı süni narahatlıq və həqiqəti əks etdirməyən dezinformasiya xarakterli məlumatlar regionda gərginliyi artırır".

A.Nağıyev eyni zamanda qeyd etdi ki, Aİ-nin "vasitəçilik" adı altında göstərdiyi təzyiqlər, şərti sərhəddə baş verən hərəkətlənmə regiondakı vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirir: "Sərhəd bölgəsində Aİ-nin öz mövcudluğunu qorumağı bu tip fəaliyyətləri nəzarətdə saxlamağa hesablanıb. Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyinin hazırlıqlarına gəldikdə isə müdafiə-təhlükəsizlik daxili və xarici siyasətimizin prioritetlərindəndir. Bu baxımdan Müdafiə Nazirliyinin sərhəddəki prosesləri nəzarət altında saxlaması normaldır. İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticəsi olaraq Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Lakin artıq 5-ci ilə keçir ki, iki dövlət arasında sülh müqaviləsi imzalanmayıb. Burada artıq Ermənistanın sərgiləyəcəyi konstruktiv mövqe çox önəmlidir. Bütün bunları nəzərə alaraq, Azərbaycanın sərhəd bölgəsindəki hazırlıq və təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi çox vacibdir. Xüsusilə Ermənistanla sərhəddə təhlükəsizlik tədbirlərinin artırılması

Azərbaycanın müdafiə sisteminin hər an yarana biləcək xaosla lazımlı cavab verəcəyinin əhəmiyyətli göstəricisidir".

Arzu Nağıyev həmçinin qeyd etdi ki, Aİ-nin "vasitəçilik" adı altında göstərdiyi təzyiqlər, sərhəddə baş verən hərəkətlənmə regiondakı vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirir: "Sərhəd bölgəsində Aİ-nin öz mövcudluğunu qorumağı bu tip fəaliyyətləri nəzarətdə saxlamağa hesablanıb. Aİ tərəfindən şərti sərhəddə müşahidə missiyası adı altında həyata keçirilən binokl diplomatiasının məqsədi regionda münaqişə ocaqlarını daim aktiv saxlamaqdır. Bu da Azərbaycanla Ermənistan arasında gözlənilən sülh müqaviləsinin təxirə sala bilər". **Millət vəkili hesab edir ki, artıq Ermənistanla Azərbaycan arasında heç bir vasitəçiyə ehtiyac yoxdur:** "Vasitəçilərin 30 ilə etmədiyini Azərbaycan 44 günə etdi. Yeni delimitasiya və demarkasiya prosesində üçüncü amilə gerek yoxdur. Üçüncü faktor ancaq vəziyyəti gərginləşdirə bilər. Avropa İttifaqının sərgilədiyi "müşahidə missiyası" Cənubi Qafqazda sabitliyi pozmaqdan başqa heç bi işə yaramır. Mülki qaydada şərti sərhəddə yerləşən Aİ-nin zamanla hərbişləməsi gələcəkdə region üçün təhdidə çevrilə bilər. Bu müşahidə missiyası Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinə, eyni zamanda Azərbaycanla Avropa arasındakı münasibətlərə zərbə vurur". **Azərbaycanın Müdafiə Nazirliyinin hazır-**

Azərbaycan bu qırıcıları alır

Azərbaycan tezliklə Pakistandan "JF-17 Thunder" qırıcılarının ilk partiyasını alacaq. "Report" xəbər verir ki, bunu Pakistanın informasiya naziri Atta Tarar bildirib. "Azərbaycan tezliklə Pakistandan "JF-17 Thunder" qırıcılarının ilk partiyasını alacaq. Bundan əlavə, gələcəkdə onların birgə istehsalı mümkündür", - A.Tarar qeyd edib.

Ermənistanın yeni konstitusiyası nə zaman hazır olacaq?

Yeni konstitusiya üzərində iş gedir və 2026-cı il seçkilərinə qədər tamamlanmalıdır. Sənəd insan hüquqlarını, sosial-iqtisadi hüquqları, idarəçilik qaydalarını və dövlət orqanlarının rolunu tənzimləyəcək.

Bu sözləri Ermənistanın ədliyyə naziri Səbi Qalyan deyib. Onun sözlərinə görə, AB ilə yaxınlaşma çərçivəsində artıq 30-dan çox qanun layihəsi uyğunlaşdırılıb və bu proses davam edəcək.

İsraildən Azərbaycana gələnlərin sayı 3,9 dəfə artıb

Bu ilin yanvar ayında 2024-cü ilin yanvar ayı ilə müqayisədə xarici ölkələrə gedən Azərbaycan vətəndaşlarının ümumi sayı 4,3 faiz artaraq 154,1 min nəfər olub.

Dövlət Statistika Komitəsi xəbər verir ki, İrana gedən Azərbaycan vətəndaşlarının sayı 36,5 faiz, Gürcüstana gələnlərin sayı 15,1 faiz, Türkiyəyə gələnlərin sayı 2,9 faiz artıb, Rusiyaya gələnlərin sayı isə 27,3 faiz azalıb.

Azərbaycan vətəndaşlarının 36,1 faizi Türkiyəyə, 15,4 faizi Rusiya Federasiyasına, 11,7 faizi Gürcüstana, 10,7 faizi İrana, 26,1 faizi digər ölkələrə səfər edib. Gələnlərin 67,1 faizini kişilər, 32,9 faizini qadınlar təşkil edib.

2025-ci ilin yanvar ayında xarici ölkələrə səfər edən Azərbaycan vətəndaşlarının 67,7 faizi hava, 29,8 faizi dəmir yolu və avtomobil, 2,5 faizi isə dəniz nəqliyyatından istifadə edib.

Bu ilin yanvarında 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə isə İsraildən Azərbaycana gələnlərin sayı 3,9 dəfə artıb. Çindən Azərbaycana gələnlərin sayı 2,2 dəfə, Tacikistandan 2,1 dəfə, İspaniyadan 1,9 dəfə, Hindistandan 1,7 dəfə, İordaniyadan isə 1,7 dəfə çoxalıb. Yanvarda 2024-cü ilin yanvar ayı ilə müqayisədə Avropa İttifaqına üzv ölkələrdən gələnlərin sayı 7,3 faiz artaraq 5,1 min nəfər olub. Əvəzində körfəz ölkələrindən gələnlərin sayı 5,4 faiz azalaraq 33,2 min nəfər, MDB ölkələrindən gələnlərin sayı 4,8 faiz azalaraq 58,4 min nəfərə düşüb.

Qeyd edək ki, Dövlət Sərhəd Xidməti 2025-ci ilin yanvarında Azərbaycana dünyanın 152 ölkəsindən 172,6 min və ya əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 4,1 faiz çox əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxsin gəldiyini açıqlayıb.

İqlarına gəldikdə, A.Nağıyev bildirdi ki, müdafiə-təhlükəsizlik daxili və xarici siyasətimizin prioritetlərindəndir: "Bu baxımdan, Müdafiə Nazirliyinin sərhəddəki prosesləri nəzarət altında saxlaması normaldır. İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticəsi olaraq Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi. Lakin artıq 5-ci ilə keçir ki, iki dövlət arasında sülh müqaviləsi imzalanmayıb. Burada artıq Ermənistanın sərgiləyəcəyi konstruktiv mövqe çox önəmlidir. Bütün bunları nəzərə alaraq, Azərbaycanın sərhəd bölgəsindəki hazırlıq və təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi çox vacibdir. Xüsusilə Ermənistanla sərhəddə təhlükəsizlik tədbirlərinin artırılması, Azərbaycanın müdafiə sisteminin hər an yarana biləcək təxribata lazımlı cavab verəcəyinin əhəmiyyətli göstəricisidir".

E.PASASOY,
"Yeni Müsavat"

Evlənəcəyimiz adamin surəti

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Ölkəmizdə daxili problemlər həllini tapmışdır, ona görə yenə xaricdən başlamaq istəyirəm. BMT-də Rusiyanın Ukraynaya girməyi ilə bağlı qətnamə qəbul edilibdir, özü də düz 2 dənəsi birdən. Birinə amerikalılar “qoz” qoymayıblar, o birinə avropalılar. Putin də qıraqdan baxıb, bic-bic gülüb.

Ancaq ən gülməli iş Serbiya prezidenti Vuçiçin başına gəldi. Orada Serbiya Rusiyanın işğalçı kimi tanındığı qətnamənin lehinə səs veribmiş, indi prezident buna görə üzr istəyib, bildirir ki, səhv eləmişik.

Əlbəttə. Rusiya işğalçı deyil, Ukraynaya da gəzməyə gəliblər. Lakin tragikomik detal Serbiya prezidentinin bu iki qətnaməni çox ciddi saymağıdır. Qoşa-qoşa belə qətnamələrdən indiyə qədər kim görməyib? Bizim də varımız idi. BMT o qədər karikaturaya çevrilib ki, onun 5 şəfindən biri ABŞ oradan çıxmaq haqda fikirləşir. Sən də üzr istəyirsən...

Bu yaxında hansısa media qurumumuz Bakı Şəhər İşıqları İdarəsinə sual vermişdi ki, nə üçün paytaxtımızın ətrafındakı küçələr və yollar pis işıqlandırılır, ya da ümumiyyətlə qaranlıq olur. İdarə də ərinməyib nəşə ağıllı-başlı cavab vermişdi, ancaq mən heç o cavabı oxuya bilmədim, çünki az qalmışdım gülməkdən ölüm. Niyə? Çünki mən həmin şəhər işıqları idarəsinin çox yaxınlığında yaşayıram və idarənin düz qabağındakı küçədə işıqlar yanmır. Sən də bundan yolları soruşursan... Keçəl bir dərman bilse, birinci öz keçəlini işıqlandırır.

İdarə zəhmətkeşlərin istirahət parkının içindədir, həmin parkın işıqlarını da gecə saat 12-də keçirirlər. Sanarsan Samur-Yalama milli parkıdır, ayları oyatmaq istəmirlər. Kim bilir... Bəlkə də parkda gecə işıqlar yanında ağaclar düzgün yatmır, oksigen əvəzinə dəm qazı, metan, propan buraxırlar, zəhmətkeşlərimiz zəhərlənir, kommunizm quruculuğuna davam edə bilmirlər.

Yeri gəlmişkən, bu istiqamətdə də ciddi təşviş doğuran statistika yaranıb. Dövlət Statistika Komitəsinin rəqəmlərinə görə, 2014-cü ildə Azərbaycanda doğum 170 min 500 uşaq olub. 2024-cü ildə isə 102 min. 10 ildə 70 min azalma. Nikahların sayı isə 2014-də 85 minə yaxın idi, keçən il 49 min 500-ə düşüb. Boşanma 2014-dəki 12.100-dən 2024-də 21.384-ə qalxıb. Xalqımız azalır. Belə getsə Almaniyanın gününə düşəcəyik.

Hökumət xalqa bu qədər müsbət şərait düzəldir, iş yerləri açır, ünvanlı sosial yardım, gənc ailələrə ipoteka, orta yaşlı ailələrə qoyun-quzu, yaşlı ailələrə nərd və domino dəstləri təşkil edir, lakin millət artmaq cəhənnəm, stabil qalmaq yerinə azalır. Mən bu işdə xarici qara qüvvələrin mənfi rolunu qeyd etmək istəyirdim, ancaq tərslikdən neçə illərdir quru sərhədlər bağlıdır, camaat ora-bura qaça bilmir. Hesab edərim ki, bu istiqamətdə dövlət proqramları yaratmağın vaxtıdır. Nə üçün İlön Maskın 13 uşağı var, bizimkilərin də olmasın? (İndi yadıma gəldi, 1988-89-cu illərdə bir nəfər rəhbər şəxs də xalqımızın çoxalması üçün proqramlar hazırlayıb, bu işlə şəxsən məşğul olacağını deyirdi, bacarıqsız çıxdı).

O cümlədən, evlənmə-boşanma statistikasına nəşə şübhəli görünür. Əgər nikahlar 35 min azalıbsa, şadlıq saraylarında bəzən niyə yer tapılır? Məhərrəmlik, may ayı və oruc olub olmayanda toyxanalarda növbəyə girmək çətinidir. Belə çıxır camaat evlənməyi də dövlətdən gizlədir, artıq rəsmi qeydiyyatı aldırırlar. Məsələn, dini nikah edirlər. Ya da vətəndaş nikahı.

Sonda zəhmətkeşləri su çərşənbəsi münasibətilə təbrik edərim. AzTV-nin məlumatına görə dünən axşam güzgüyə su vursanız evlənəcəyiniz adamin surəti ekrana çıxacaqdı. Yazın görüm neçə nəfər buna nail olmuşdur.

Yeni ABŞ prezidentinin Ukraynadakı vəziyyətin dəyişməsi istiqamətində atdığı addımlardan sonra bəzi ekspertlər özünü qalib hiss edən Rusiyanın Cənubi Qafqazda daha sərt siyasət yürüdə biləcəyini iddia edirlər. Bu barədə açıqlama verən erməni politoloq Aleksandr İsgənderyan deyib ki, Rusiyanın Cənubi Qafqazda əvvəlki mövqelərini bərpa edəcəyini düşünür: “Məncə, bu, artıq mümkün deyil. Rusiyanın siyasətində dəyişiklik olacaq, ancaq bu dəyişiklik situativ olacaq, inqilabi yox. Eyni çaya iki dəfə girmək mümkün deyil. Dəyişikliklər olacaq, lakin onlar çox radikal ola bilməz”, - o bildirib.

Rusiyanın Cənubi Qafqaza yeni dönüşü: top-tüfənglə...

Ekspertlərə görə, Kreml regionda mövqelərini Ermənistan vasitəsilə bərpa etməyə cəhd göstərəcək

İsgənderyanın sözlərinə görə, Ermənistan və Azərbaycan konfigurasiyasında qayıtmağa artıq heç bir yer yoxdur: “Rusiyanın bu ölkələrə təsir etdiyi alətlər daha mövcud deyil. Dağlıq Qarabağın mövcudluğu Ermənistanla Azərbaycan arasında belə bir alət idi: Rusiyanın Ermənistanla təsir etməsi üçün Azərbaycan, Azərbaycana təsir etmək üçün Ermənistan lazım idi. Arada isə bu vəziyyəti yaranan Qarabağ idi. Bütün bunlar hazırda yoxdur. Ona görə də Rusiyanın geridönüşünü təşəvvür etmək çətinidir”.

Bəs Azərbaycan ekspertləri Rusiyanın qayıdış planını necə təşəvvür edirlər?

Sabiq maliyyə naziri, siyasi və iqtisadi məsələlər üzrə ekspert Fikrət Yusifov hesab edir ki, Rusiya Cənubi Qafqazdan getməyib: “Azərbaycan öz ağıllı, uzaqgörən hərbi-siyasi gedişləri ilə bu bölgədə kök salmış tarixi bir yaranı - erməni separatizminin kökünü birdəfəlik kəssə də, Rusiya hələ də Cənubi Qafqaz siyasətində bu kartın hər hansı bir formada yenidən öz əlinə qaytarılmasını düşünür və bundan vaz keçməyib. Biz bunu bir an belə unut-

mamalıyıq. Bu istəyi reallaşdırmaq şansı bu gün nə qədər imkansız görünərsə də, Rusiya yenə də Ermənistanla Paşinyan hakimiyyətini devirib, onun yerinə Köçəryan kimi canişinləri gətirmək planını reallaşdırmağa çalışır. Rusiyanın dostu yoxdur desək, bu azdır, Rusiyanın normal mütəfəqqi belə yoxdur. Çünki tarix boyu bu dövlətin xarici siyasətinin divarları çirkəblə hövrülüb. Kimse deyə bilər ki, böyük siyasətdə dost olmur, böyük maraqlar olur. Bunu biz də dəfələrlə demişik. Lakin böyük siyasətdə dost olmasa da heç olmasa strateji mütəfəqqi kimi seçdiyin dövlətə münasibətdə bu mütəfəqqiliyin oyun qaydalarına riayət etməyə borclu olmalısan. Rusiyada bu da yoxdur. AZAL-ın təyarrəsinə vuran Rusiya Cənubi Qafqazda bu gün ona ən etibarlı tərəfdaş hesab edilən Azərbaycan kimi səmimi bir mütəfəqqini saymazdan gəldi. Etdiyi qəlelə görə üzr istəmək yerinə, bizi aşağılamağa qalxdı. Bunun adı siyasi təbiişizlikdir. Bir sözlə, qaydasız döyüşdə belə müəyyən qaydalara əməl edilərsə də, Rusiya xarici siyasətində heç bir qayda olmur - lazımı bildikləri an dost, mütəfəqqi

adlandırdıqları dövlətləri də uf demədən qurşaqdan aşağı vura bilirlər. Bu səbəbdən Azərbaycan olaraq biz rusların Cənubi Qafqazda bundan sonrakı iştirakını yalnız iqtisadi əməkdaşlıq müstəvisində görə bilərik. Bu sırada qarşılıqlı investisiyalar, birgə kommunikasiya layihələri, azad iqtisadi zonalar və s. kimi alətlərdən istifadə oluna bilər. Ümumiyyətlə, Cənubi

cəhd göstərəcəksə, bunu təbii ki, Ermənistan vasitəsilə etmək istəyəcək. Ermənistanın Rusiyadan maksimum şəkildə asılılığı, hərbi bazasının olması, Ermənistan ərazisində Rusiyanın “beşinci kolon”unun daha aktiv olması Ermənistanda mövqeləri möhkəmləndirmək üçün hərəkətə keçməyə imkan verir. Bununla bağlı artıq nəbz yoxlaması da aparılır demək

olar. Putinin Paşinyanla telefon danışığında Ermənistanın Avropa İttifaqına üzvlüyü ilə bağlı məsələyə Rusiyanın seyrçi yanaşmayacağını və bunun mütləq şəkildə nəticələri olacaq deməsi Ermənistan ərazisində “beşinci kolon”u hərəkətə keçirib. Köçəryanın aktivləşməsi, Levon Ter Petrosyanla aparılan danışıqlar bunun əyani göstəricisidir. Ermənistanda revanşist hissələrin baş qaldırması fonunda ictimai rəyi öz tərəfinə çəkmək üçün artıq bir neçə həftədir ki, Rusiyada ayrı-ayrı deputatlar, ekspertlər və media qurumları vasitəsilə Azərbaycan əleyhinə kampa niya aparılmasına ümumi planın tərkib hissəsi kimi baxmaq olar. Hazırda Rusiyada çox aktiv şəkildə Qarabağ ermənilərinin təhlükəsizliyi və ərazilərini zə qaydışının təmin edilməsinin vacibliyi ilə bağlı məsələ gündəmə gətirilir. Bu, əslində bir tərəfdən Ermənistan ictimai rəyində Rusiyanın mövqelərini bərpa etməyə, digər tərəfdən isə bizə təzyiq etməyə yönəlik mesaj kimi qəbul oluna bilər.

Amma məsələ burasındadır ki, Rusiyanın əvvəllər olduğu kimi, Cənubi Qafqazda söz sahibinə çevrilməsi elə də asan məsələ deyil. Hətta iqtisadi cəhətdən tamamilə Rusiyadan asılı olan Ermənistanda belə mövqeləri bərpa etmək elə də asan olmayacaq. Ermənistanda artıq ABŞ və Avropa İttifaqı təmsilində yeni oyunçular var. Ən əsası Cənubi Qafqazda artıq bir Türkiyə faktorı var. Azərbaycanla Türkiyə arasında imzalanmış Şuşa Bəyannaməsi var və təbii ki, Azərbaycana hər hansı təzyiq Türkiyəni də qarşısına almaq demək olar. Rusiyanın bunu gözməyə alacağı inandırıcı deyil. İkinci bir tərəfdən, Cənubi Qafqaz ABŞ üçün həm İran, həm də Çinlə bağlı siyasət baxımından açar regiondur. Azərbaycan və Ermənistanın İranla sərhəddə yerləşməsi, Mərkəzi Asiya regionunun Çinin təsir dairəsindən uzaqlaşması üçün Cənubi Qafqaz üzərindən Avropaya çıxış imkanı əldə etməsi perspektivi bölgəmizi ABŞ üçün olduqca əhəmiyyətli edir. İndi Ukrayna ilə bağlı məsələdə Rusiyaya hansısa güzəştlərə getsə belə, ABŞ öz maraqlarını Cənubi Qafqazda güzəştə getməyəcək. Bütün bunları təbii ki, Rusiya özü də kifayət qədər yaxşı bilir. Ona görə də indiki mərhələdə ən azından 3+3 formatı çərçivəsində hansısa təsir imkanları əldə etməyə çalışır”.

AMİP Ali Məclisinin sədri, politoloq Rəşad Bayramov Azərbaycanın Amerika üçün önəmini bir daha önə çəkdi: “Həqiqətən də indiyə qədər Ukrayna bataqlığında ilişib qalmış Rusiyanın bu münasibətin bitməsindən sonra digər regionlar üzərində fokuslaşacağı kifayət qədər realdır. Mühərribə səbəbilə ayrı-ayrı bölgələrdəki maraqlarını kifayət qədər müdafiə edə bilməyən, nəticədə Yaxın Şərqdə, Cənubi Qafqazda və bir sıra digər regionlarda oyundankənar vəziyyətə salınmış Rusiya Ukrayna ilə mühərribə bitəcəyi halda yenidən öz nüfuzunu bərpa etməyə çalışacaq.

Rusiya Cənubi Qafqazda mövqelərini bərpa etməyə

□ **Cavansır ABBASLI,**
 “Yeni Müsavat”

Avropa İttifaqı (Aİ) Cənubi Qafqaz regionunda ölkələrin suverenliyi və yurisdiksiyası altında nəqliyyat əlaqələrinin bərpası strategiyasını dəstəkləyir. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bunu İrəvanda keçirilən Ermənistan-Aİ Parlament Tərəfdaşlığı Komitəsinin sessiyasındakı çıxışında Aİ-nin Ermənistandakı səfiri Vasilis Maraşos deyib.

Diplomat xatırladı ki, ötən ilin yayında Brüssel Avropa Sülh Fondu vasitəsilə Ermənistanı (hərbi cəhətdən) dəstəkləmək qərarı verib. “Ermənistan rəhbərliyini təhlükəsizlik dialoqlarına cəlb etmişik”, - Maraşos bildirib. Ermənistan-Azərbaycan sərhədinin delimitasiya və demarkasiyası prosesinə toxunan səfir qeyd edib: “Sülh sazişi çərçivəsində qarşılıqlı məqbul həll yolları tapmağa çalışırıq. Həmçinin Aİ müvafiq ölkələrin suverenliyi və yurisdiksiyası altında regional nəqliyyat əlaqələrinin bərpası strategiyasını dəstəkləyir. Bu çərçivədə baxışımız (İrəvanın bununla bağlı) “Sülh qovşağı” konsepsiyasını əhatə edir”. Ümumilikdə Ermənistanın müdafiəsinə yönəlmiş çıxışında Vasilis Maraşos Qarabağa bağlı Azərbaycanın əleyhinə təxribatçı açıqlama da verib. Avropalı diplomat ermənilərin Qarabağdan könüllü getmələrini “zorla köçürülmə” adlandıraraq qeyd edib ki, Aİ o zamandan Ermənistanın yanındadır. Toplantıda çıxış edən Ermənistan parlamentinin sədri ALEN Simonyan, Aİ-Ermənistan Parlament Tərəfdaşlığı Komitəsinin həmsədri Nils Uşakovs və digər iştirakçılar da bu kontekstdə provokativ açıqlamaları ilə diqqət çəkiblər.

Aİ səfirinin açıqlaması növbəti dəfə Azərbaycana böhtan atmaqdan ibarətdir. BMT faktaraşdırıcı missiyası Qarabağa gələrək etnik təmizləməyə dair sübut aşkarlamamışdı. Videogörüntülər də arxivdə qalır - ermənilər bölgəni gülə-gülə,

şokolad, peçenye yeyə-yeyə öz xoşu ilə tərk edirlər. Bəs səfir nəyə əsaslanır? Onların qovulmasına dair hansı sübutlar var? Fakt odur ki, Avropa Sülh Fondu Ermənistanı silahlandırır, Brüssel bölgəyə göndərdiyi “casus” şəbəkəsini yerləşdir-məklə sərhədlərimizdə kəşfiyyat müşahidələri aparır. Bu cür addımlar və verilən bəyanatlar fonunda AB Bakıdan tərəfdaşlıq gözləyir. Əslində səfirin açıqlaması təəccüb doğurmur. Çünki qurumun sabiq baş diplomatı Cozef Borrel də belə cəfəng ittihamlar səsləndirirdi. Burada sözsüz ki, məqsəd Azərbaycana təzyiq, ermənilərin işə könlünü almaqdır. Yeri gəlmişkən, Aİ Qarabağdan gedən ermənilərə humanitar yardım da vəd edib.

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev səfirin çıxışını daxili auditoriyaya hesablanmış gediş sayır: “Avropalı diplomat deyir ki, elə o gündən qurum Ermənistanın yanındadır. Bu bəyanat Bakı-Brüssel münasibətlərinə xələl gətirir. Avropalı siyasətçilər artıq özlərini yığışdırma-lıdırlar. Ən azından ABŞ vitse-prezidenti Vensin “qoca qitə”ni çalxalayan çıxışını yada salsınlar. Məlum olur ki, demokratiya, insan haqları kimi dəyərləri elə ən çox Avropa gözəndir salır. Ona görə də bizi ermənilərin hüquqlarını pozmaqda gü-nahlandırılanlar güzgüyə bax-sınlar. Biz Qarabağda yaşayan ermənilərə vətəndaşlıq təklif etmişdik və bu məsələ çox deyilib. Hətta onların heç də hamısı Qarabağ sakinləri deyildi. Bir

Avropa İttifaqı erməniləri “sığallamağa” başladı

Qurumun diplomatı ermənilərin Qarabağdan gedişini “zorla köçürülmə” adlandırır; Brüsselin dəstək məqsədi odur ki...

Vasilis Maraşos

hissəsi Yaxın Şərq ölkələrindən gətirilib məskunlaşdırılmışdı, bir qismi Rusiya və Ermənistan vətəndaşlığı olanlar idi. Bu məsələdə çox ciddi araşdırma aparılmalıdır. Ermənilər haqda ucdantutma danışsınlar ki, guya 120 min insan oranı tərk edib. Əvvəla, o qədər əhali olmayıb, ikincisi də, onların çoxu Ermənistan pasportu ilə yaşayırdılar.

Əks təqdirdə, xaricə səfər edə bilməzdilər. Gedəndən sonra da əksəriyyəti Ermənistan vətəndaşlığını qəbul edib, bir hissəsi isə oradan da xaricə köçüb. O mənada, avropalı diplomat danışarkən məlumatlı olmalıdır”.

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədr müavini Samir Əsədli Aİ rəsmisinin

açıqlamasını çirkin kampa-niyanın davamı adlandırır: “Ermənilər özləri qayıtmaq istədiklərini demirlər. Bu müddətdə Qarabağdan getmiş 100 erməni bir araya gəlib tələb etməyib ki, bizi Xankəndiyə qaytarın. Onları buradan getməyə məcbur edən olmadı. Çünki sülhməramlılar da regionda idilər. Yeni qala, və-

təndaşımız ola və yaşaya bilərdilər. Əgər diplomatin yaddaşı zəifdirsə, xatırlada bilərik ki, Xocalıda, Yevlaxda görüşlər oldu, reinteqrasiya prosesi başlandı, dövlət proqram qəbul etdi. Bu necə zorla çıxarmaqdır ki, Prezident Administrasiyası erməniəsilli sakinlər üçün imtiyazları, sosial paketi, subsidiyaları elan etmişdi? Dövlət gözləyirdi ki, onlar qalacaqlar və ilk dövrlərdə işlə təmin olunmaq üçün hökumət dəstək verəcək. Sadəcə, imtina etdilər və çıxıb getdilər. Zorla o vaxt çıxarırlar ki, başına bombalar yağdırılır. Onlar üçün avtobuslar belə təşkil olunmuşdu. Yaxşı olardı ki, azərbaycanlıların Qarabağdan necə qovulduğu haqda sənədli-sübutlu kadrlara baxsın. Əfsus ki, Avropa İttifaqı işğala məruz qalan deyil, işğalçı ölkəyə bu şəkildə dəstəyini ifadə edir. Halbuki dağıdılmış ərazilərimizin bərpasına maliyyə yardımı ayırmalıydılar”.

□ **Emil SALAMOĞLU, “Yeni Müsavat”**

Fransa prezidentinə və səfirinə ermənicə ittihamlar

Səfirin Paşinyanı təmizə çıxarmaq cəhdi erməni siyasətçiləri qəzəbləndirib

Olivye Dekotinyan

Fransanın Ermənistandakı səfiri Olivye Dekotinyan Azərbaycan əleyhinə səsləndirdiyi əsassız iddialarla və ermənipərəst mövqeyi ilə tanınır. Məsələn, özünün sosial şəbəkə səhifəsində hazırkı İran ərazisində yerləşən Qərbi Azərbaycan vilayətinin (ostanının) xəritəsini dərc edib, xəritənin altından “yeganə və təkrarolunmaz” sözlərini yazmışdı.

Bununla da səfir öz ağılına, səviyyəsinə və “tarixi biliklərinə” uyğun olaraq guya ona işarə etmişdi ki, Qərbi Azərbaycan yalnız İran ərazisində yerləşən eyniadlı vilayətdir. Yeni guya indiki Ermənistan ərazisi Qərbi Azərbaycan deyil və səfir öz ağılına uyğun şəkildə bu yolla Azərbaycanın tarixi Qərbi Azərbaycan ərazilərinə dair tezislərinə cavab verməyə çalışmışdı. Səfir son olaraq Ermənistanın “İctimai radiosuna” müsahibəsində də Azərbaycan əleyhinə fikirlər səsləndirib. Azərbaycan XİN

səfərə gərəkən cavabı verib. Amma onun həmin müsahibədə Qarabağa bağlı dedikləri Ermənistanda ciddi narazılıq doğurub. O, Ermənistanın hələ 1991-ci ildə Almatı Bəyannaməsinə imza atmaqla Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanıdığını bildirib. Həmişə ermənilərin ağızı ilə danışan səfirin bu cür açıqlamasına “Ana Ermənistan” hərəkatının lideri Andranik Tevanyan etiraz edib. Tevanyan səfirin 30 il əvvəlki siyasi proseslərdən xəbərsiz olduğunu söyləyib: “Səfirin ya Almatıdan

əvvəlki və sonrakı proseslərdən xəbəri yoxdur, ya da özünü elə göstərir. Əgər Qarabağ o bəyannamə ilə 1991-ci ildə Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanınıbsa, o zaman 44 günlük müharibədən əvvəl ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrləri 30 il nə ilə bağlı danışılar aparırdılar? Həqiqət budur ki, baş nazir Nikol Paşinyan Qarabağı 2022-ci ildə Fransa Prezidenti Emmanuel Makron və Avropa Şurasının keçmiş prezidenti Şarl Mişelin vasitəçiliyi ilə ABŞ-in o zamanlı rəhbəri Co Baydenin himayəsində Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi rəsmən tanıdı. Xarici qüvvələr, sadəcə, Rusiya sülhməramlılarının nə yolla olursa-olsun Qarabağdan çıx-

masına çalışırdılar. Ermənilərin başına nələr gələcəyi isə heç kimə maraqlı deyildi. Makron ermənilərin yaşadıklarına görə şəxsən günahkar olduğunu bilir və özünü təmizə çıxarmaq üçün ölkəmizdəki səfirinə belə sözlər deməsini tapşırıb. Fransa prezidenti və digərəri etdiklərinə görə cavab verməlidirlər”.

Erməni siyasi şərhçi Badalyan fikrincə isə Fransa səfirinin bu mövqeyi Makronun Praqa razılaşmaları üzrə vasitəçilik məsuliyyətini öz üzərindən atmaq istəyi ilə də bağlı ola bilər.

Məlumdur ki, 1991-ci ilin 21 dekabrında MDB məhz Almatı Bəyannaməsi əsasında formalaşmış. O dövrdə Azərbaycan Prezidenti olan mərhum Ayaz Mütəllibov sənədi imzalayıb. Almatı Bəyannaməsində həmçinin bir-birinin ərazi bütövlüyünü və mövcud sərhədlərin toxunulmazlığını tanımaq və hörmət etmək öhdəliyi də tanınıb. Həmin sənədin 3-cü bəndində qeyd olunur ki, MDB üzvü olan dövlətlər qarşılıqlı şəkildə dövlətlərin ərazi bütövlüyünü və sərhəd toxunulmazlığını tanıyır. Yeni bu sənədi imzalayan Ermənistan və Azərbaycan qarşılıqlı şəkildə ərazi bütövlüyü və sərhəd toxunulmazlığı ilə bağlı bəyannaməni imzala-

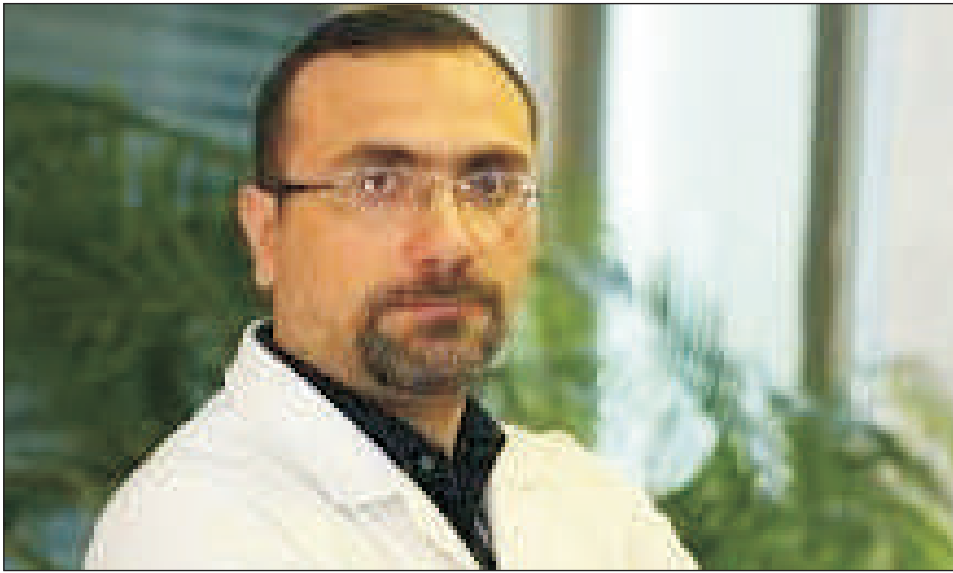
yıblar. Ondan sonrakı proseslər fərqli axarda getsə də, məntiq etibarilə fransalı səfir heç olmasa ilk dəfə tarixi fakt haqda danışmış. Heç şübhə yoxdur ki, səfirin açıqlaması və Makronun ittihamı təkcə 1991-ci ildə sözügedən sənədi imzalanmış Ter-Petrosyanı müdafiə etmək və “suçu” Paşinyanın üzərinə qoymaq niyyəti deyil, həm də bu bir partiyanın mövqeyi deyil. Ermənilər istənilən yaxşılığı elə Fransanın “bacısı”na dəstəyi kimi tez unudurlar. Ona görə mümkündür ki, bu soyuqluq Paris-İrəvan münasibətlərinə də sirayət etsin.

Siyasi şərhçi, Ədalət Partiyasının sədr müavini Mütəllib Rəhimli bu barədə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Fransanın Ermənistandakı səfiri 1991-ci ildə Almatı Bəyannaməsində Qarabağın Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanındığını indi təsadüfən dilə gətirməyib. Bununla səfir Qarabağın itirilməsi ilə bağlı Ermənistan ictimaiyyətində olan qəzəbi və məyusluğu keçmiş rusiyapərəst hakimiyyətlərin üzərinə qoyur. Bununla da o, indiyədək hakimiyyətdə olan üç iqtidarın xalqa yalan danışdığını, onunla səmimi olmadığını göstərmiş oldu: “Beləliklə, səfir Paşinyanı qoruyur, nəinki həqiqətləri Ermənistan xalqına çatdırır.

Son vaxtlar Rusiyanın həm Ukrayna cəbhəsində revanşı, həm də siyasi müstəvidə açıq həmlələri Ermənistan ictimaiyyətinə təsirsiz ötürsün. Onların nəzərinə, belə vaxtda ermənilərin mənəvi-psixoloji yardıma ehtiyacı var. Ona görə də Fransa onların mənəvi olaraq müdafiəsinə qalxıb. Fransa Ermənistanı bu arada siyasi səhnədə güclənən Rusiyaya “yedirtmək” istəmir. Həm də Makron iqtidarı Paşinyan hakimiyyətinə hərbi köməkdən başqa siyasi dəstəyini də əsirgəmir. Ermənistan ictimaiyyətində belə bir fikir formalaşmış ki, Fransa 44 günlük müharibədə Ermənistanı “satdı”. İndi səfir bu açıqlaması ilə bildirməyə çalışır ki, Ermənistanın mövqelərini o vaxtkı rəhbərlik satmış. Burada Fransa və Ermənistan arasında hər hansı soyuqluq görünmür, əksinə, Paşinyan iqtidarına siyasi, mənəvi dəstək verilir”.

Ekspertin fikrincə, belə görünür ki, Fransa yeni dönmədə Ermənistanı hərtərəfli himayəyə almaq üçün arada olan anlaşılmazlıqları kecmişin üzərinə atmağa çalışır. Bu isə o deməkdir ki, o, Paşinyan iqtidarını bundan sonra daha çox müdafiə etməklə Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək niyyətindədir. Səfirin bu açıqlamasını bəzi siyasətçilər Azərbaycana qarşı jest kimi dəyərləndirir. Ancaq burada ölkəmizə doğru atılmış addım yoxdur.

□ **Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”**

tarmalıdır. Əməliyyatın uğurlu keçməsi üçün həm canlı, həm də kadaverik transplantasiyaya aid olan müəyyən prosedurlar mövcuddur. Donor və resipient, yeni xəstənin orqanlarının toxuma və qan antigenlərinin uyğunluğu olmalıdır. Bu uyğunluq təsdiqləndikdən sonra transplantasiya əməliyyatının icrası mümkün olur. Lakin son zamanlar xüsusi dərman vasitələri hazırlanıb ki, çarpaz uyğunluğu olmayan orqanların belə köçürülməsi mümkün olsun. Bu proses yekunlaşmasa da, müəyyən zaman alacaq, gələcəkdə bu prosedurların daha geniş tətbiqi mümkün olacaq. Canlı donorlarla bağlı xüsusi psixoloji ha-

100 nəfər öləndən sonra orqanlarını bağışlamaq istəyir

Azərbaycanın səhiyyə tarixində ilk dəfə meyitdən orqan köçürülməsi əməliyyatları həyata keçirilib. Orqan transplantasiyası Mərkəzi Gömrük Hospitalında və Milli Oftalmologiya Mərkəzində gerçəkləşib.

Fevralın 24-də həyata keçirilən orqan köçürmə əməliyyatı üç xəstə üzərində aparılıb.

Belə ki, meyitdən götürülmüş qaraciyər Mərkəzi Gömrük Hospitalında qaraciyər sirrozundan əziyyət çəkən 2002-ci il təvəllüdlü Şərifova Mənzər Yaşar qızına uğurla köçürülüb.

Gözün buynuz qışası isə Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzində Zaqatala və Füzulidən olan iki nəfərə köçürülüb.

Orqan Donorluğu və Transplantasiyası üzrə Koordinasiya Mərkəzindən verilən məlumata görə, Azərbaycanda 100 nəfərə yaxın vətəndaş vəfat edəndən sonra orqanlarını bağışlamaq istədiklərini bildirib. Onlar rəsmi qeydiyyatla alınblar.

Əsgərin ölümünə səbəb ildirir sürətli vaskulit nədir?

Fevralın 24-də vəfat etdiyi barədə xəbər yayılan Müdafiə Nazirliyinin hərbi qulluqçusu əsgər Maqbet Məcidov barədə bir sıra detallar məlum olub.

Yaxınlarının Modern.az-a verdiyi məlumata görə, Maqbet Məcidov 2003-cü ildə Bakı şəhərində anadan olub.

O, orta məktəbi Bakıda bitirib. Azərbaycan Milli Konservatoriyası tərkibindəki İncəsənət Gimnaziyasından məzun olan Maqbet 2020-ci ildə Azərbaycan Dillər Universitetinə qəbul olub və burada rus dili müəllimliyi ixtisasını bitirib.

Onun özündən başqa 2 qardaşı var. Böyük qardaşı tələbə, kiçik qardaşı 2-ci sinif şagirdidir.

Maqbet Məcidov bu ilin yanvar ayında hərbi xidmətə yollanıb və fevralın 21-də ailəsinə vəfat etdiyi barədə məlumat verilib. O, Naxçıvanda hərbi xidmət edirmiş.

Rəsmi açıqlamaya görə, gənc əsgərin ölümünə səbəb ildirir sürətli vaskulit olub.

Qeyd edək ki, vaskulit damar divarının iltihabından meydana gələn xəstəlikdir. Nəticədə toxuma, orqan və ya orqanlar qrupuna qan tədarükünün pozulması və onların funksiyasının pozulması baş verir.

Hərbi prokurorun böyük köməkçisi - Hərbi Prokurorluğun mətbuat xidmətinin rəhbəri, baş ədliyyə müşaviri Fırad Əliyev bildirib ki, hərbi qulluqçunun ölüm faktı ilə bağlı cinayət işi başlanıb.

Qeyd olunub ki, hazırda istintaq davam etdirilir və qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq bütün tədbirlərin görülməsi, o cümlədən hər bir fakta və əmələ hüquqi qiymət verilməsi təmin olunacaq.

düzgün başa düşməsi və öz sağlamlığına necə nəzarət etməsidir. Tibbi praktikada və ədəbiyyatda rast gəlinən hallardan biri budur ki, bəzi xəstələr həkim tərəfindən təyin olunan immunosuppressiv müalicəni özbaşına dəyişdirirlər. Bu isə ciddi fəsadlara-infeksiyon proseslərin ağırlaşması, autoimmun proseslərin güclənməsi, hətta orqanın qopmasına səbəb ola bilər. Buna görə də xəstə həkimin nəzarətində olduğu müddət ərzində deyil, həm də müalicə prosesini düzgün yerinə yetirdiyi müddətcə daha uzun yaşamaq ehtimalına sahib olur. Amma elə xəstələr də var ki, bəzi xəstələr həkim tərəfindən təyin olunan immunosuppressiv müalicəni özbaşına dəyişdirirlər. Bu isə ciddi fəsadlara-infeksiyon proseslərin ağırlaşması, autoimmun proseslərin güclənməsi, hətta orqanın qopmasına səbəb ola bilər. Buna görə də xəstə həkimin nəzarətində olduğu müddət ərzində deyil,

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Məsəvat"

Azərbaycanda meyiti belə "diriltədilər"

Transplantoloq Bəhrüz Səlimov: "Ölümdən sonra orqan bağışlanmasının ölkədə geniş yayılması vacibdir"

Azərbaycanda ilk dəfə meyit donorun orqanları transplantasiya edilib. Bu barədə Səhiyyə Nazirliyindən məlumat verilib. Bildirilib ki, nazirliyin tabeliyindəki Orqan Donorluğu və Transplantasiyası üzrə Koordinasiya Mərkəzinə Kliniki Tibbi Mərkəzdə müalicə alan pasiyentə beyin ölümü diaqnozunun qoyulmasına dair məlumat daxil olub. Beyin ölümü diaqnozu qoyulmuş vətəndaşın orqanlarının transplantasiyasına ailəsi razılıq verib.

Meyit donordan götürülmüş qaraciyər Mərkəzi Gömrük Hospitalında, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Mircəlal Kazımının rəhbərlik etdiyi peşəkar tibbi heyət tərəfindən hepatit B və hepatit D-yə görə qaraciyər sirrozundan əziyyət çəkən 2002-ci il təvəllüdlü Mənzər Şərifovaya köçürülüb.

Gözün buynuz qışası isə Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzində iki resipientə köçürülüb. Onlardan biri Zaqatala, digəri isə Füzuli rayon sakinidir. "Bu əməliyyatlar yalnız ölkəmizdə deyil, həmçinin Qafqaz regionunda ilk dəfə meyit donordan alınan orqan transplantasiyası əməliyyatlarıdır", - nazirlikdən bildirilib.

Ümumi cərrah, transplantoloq Bəhrüz Səlimov "Yeni Məsəvat"ın mövzu ilə bağlı suallarını cavablayıb. B.Səlimov deyib ki, Azərbaycanda transplantasiya cərrahiyyəsi ilə məşğul olan mütəxəssislər uzun müddətdir ki, bu hadisəni gözləyirdi: "Bu hadisə neinki Azərbaycanda, hətta bütün Qafqaz regionunda əlamətdar bir hadisədir. Regionda ilk olaraq məhz ölkəmizdə həyata keçirilməsi bizim üçün böyük xoşbəxtlikdir. O ki qaldı gələcəkdə bunun orqan transplantasiyası sahəsində yeni imkanlara səbəb ola bi-

ləcəyinə, uyğun şərtlər yaranıqda insanların orqanlarını bağışlaması təşviq edilməlidir. Ölümdən sonra orqan bağışlanması Azərbaycanda geniş yayılması vacibdir. Bir insan orqanlarını bağışlamaqla neçə insanın həyatını xilas edə bilər. Bu cür xeyirxahlıq ənənəsinin cəmiyyətdə yayılması olduqca vacibdir. Bundan əlavə, bu cür hadisələr artdıqca, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən məhdud sayda transplantasiya mərkəzlərinin sayı da artacaq və bu sahənin inkişafına təkan verəcək. Hüquqi məsələlər həll olunduqdan sonra gələcəkdə xaricdən də xəstələri qəbul etmək iqtidarındaydıq. Bu cür əməliyyatların sayı artdıqca, mövcud kadrlarımızla yanaşı, yeni mütəxəssislər də yetişəcək və səhiyyəimizin daha yüksək səviyyəyə çatmasına töhfə verəcək".

Müəssisimiz orqan transplantasiyası üçün meyit donorluğu ilə canlı donor arasındakı fərqi belə izah edib: "Meyit donorluğu deyilir, tibbi terminlə isə bu, "kadaverik donorluq" adlanır. Canlı donorla kadaverik donor arasındakı əsas fərq ondadır ki, canlı donordakı bir gündə iki əməliyyat aparılır. Biri tam sağlam və həyat fəaliyyətini davam etdirən bir insanın üzərində olur - o, öz orqanını bağışlayaraq başqa bir xəstənin

yaşamasına kömək edir. Digəri isə həmin orqanı alan xəstənin üzərində aparılan transplantasiya əməliyyatıdır. Bu, adətən ən çox yayılmış qaraciyər və böyrək transplantasiyalarına aiddir. Bununla yanaşı, gözün buynuz qışası, ağciyər, ürək, damarlar və digər orqanların da donordan ola bilər. Nəzərə alsaq ki, canlı donordən, yeni sağ insanlardan biz ürək və böyük damarları götürə bilmərik, çünki bu, onların həyat fəaliyyətini tamamilə dayandırır və həmin donoru itirmiş olarıq. Kadaverik donorluqda isə həyatı vacib orqanları tam şəkildə çıxarmaq mümkündür. Məsələn, qara ciyər tam şəkildə götürülə bilər, ağciyər, ürək isə ayrı-ayrılıqda və ya kompleks şəkildə transplantasiya edilə bilər. Böyük damarlar isə beyin ölümü keçirmiş, lakin digər orqanları işlək vəziyyətdə olan xəstələrdən götürülə bilər. Belə xəstələrdən, yeni kadavralardan biz bu orqanları çıxarıb ehtiyacı olan insanlara köçürə bilirik. Bir kadaverik donor ən azı 4-5 insanın həyatını xilas edə bilər. Canlı donordakı isə biz orqanı həm də hissi şəkildə çıxarmalıyıq. Bunun əsas şərti odur ki, həm donor sağlam şəkildə həyatına davam etməlidir, həm də çıxarılan orqan xəstə şəxsin orqanizmində funksiyasını yerinə yetirə bilməli və onun həyat funksiyaları davam etdirməli və ölümdən qur-

zurluq prosesi aparılmalıdır. Bu, həm resipientin, həm də donordan yaxınları üçün vacibdir ki, onlar ağır əməliyyatdan sonrakı vəziyyətə mənəvi və emosional baxımdan hazır olsunlar. Postoperativ dövrdə isə əsasən immunosuppressiv terapiya aparılır. Bəs bu nə üçün aparılır? Əsas məqsəd orqanın bədən tərəfindən rədd edilməsinin (orqan qopma reaksiyasının) qarşısını almaqdır ki, yeni orqan insan orqanizmində fəaliyyətini davam edə bilsin. Bundan əlavə, xəstə müəyyən müddət ərzində ciddi həkim nəzarəti altında qalmalıdır. Bu dövr beşən bir həftə, bəzən isə daha uzun müddət davam edir və reanimasiya şəraitində və ya stasionar tibbi nəzarət altında aparılır. Bu proseslər uğurla başa çatdıqdan sonra reabilitasiya müddəti başlayır və ondan sonra da xəstənin daimi tibbi nəzarətdə olması vacibdir. Transplantasiya olunmuş şəxs digər sağlam insanlardan fərqli olaraq, ömür boyu immunosuppressiv terapiya almalıdır. Bu isə immun sisteminin zəifləməsinə və infeksiyalara qarşı həssaslığın artmasına səbəb ola bilər. Belə hallarda mütəmadi həkim nəzarəti və xüsusi müalicə tədbirləri tələb olunur".

"Orqan transplantasiyasından sonra xəstələrin uzun müddət yaşamaq ehtimalı nə qədərdir" sualına transplantoloq belə cavab verib: "Orqan transplantasiyası keçirmiş xəstələrin sağlama ehtimalı bir çox faktordan asılıdır. Məsələn, transplantasiya edilən orqanın növü, resipientin (orqan alan şəxsin) ümumi sağlamlıq vəziyyəti, immunosuppressiv müalicəyə nə dərəcədə uyğunlaşması və düzgün təşkil olunmuş mütəmadi tibbi nəzarət bu amillər sırasına daxildir. Lakin ən vacib məsələlərdən biri xəstənin bu prosesləri nə dərəcədə

Ukrayna-Rusiya müharibəsinin başlamasının dördüncü ilində Avropanın sürətlə silahlandığı müşahidə olunur. Bu, 2025-ci il üçün “Global Firepower” və Stokholm Beynəlxalq Sülh Araşdırmaları İnstitutunun (SIPRI) ən son hesabatlarında da öz əksini tapıb.

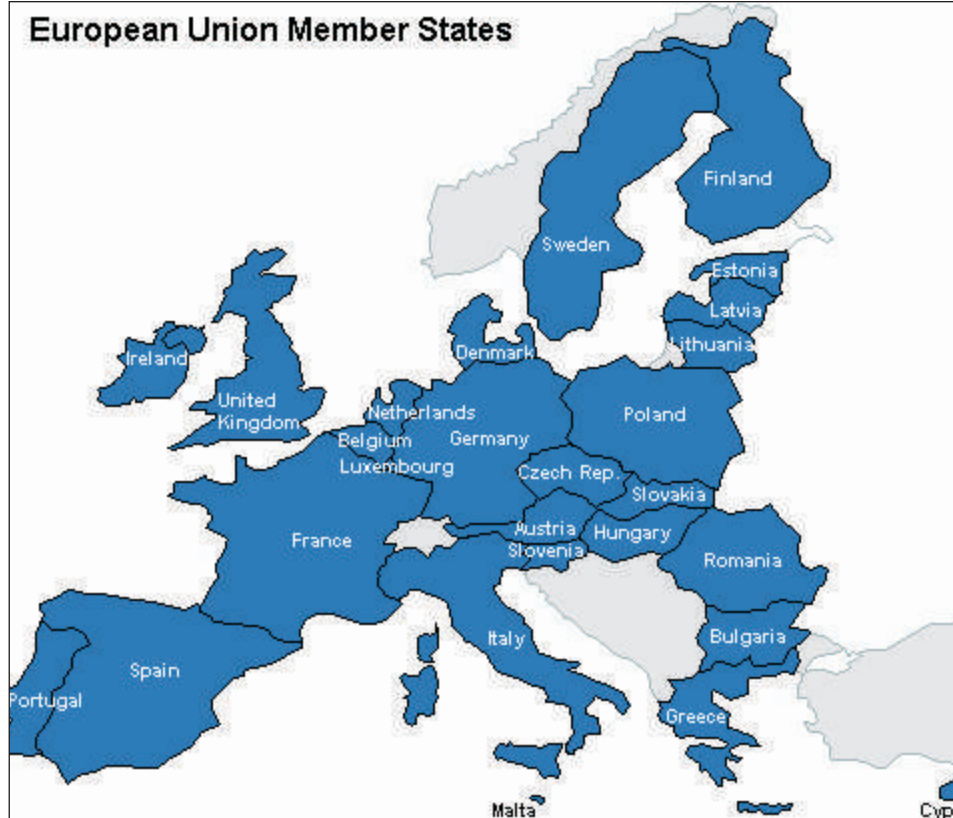
Hesabatlara əsasən, Avropa ölkələri arasında hərbi güc və müdafiə xərclərində əhəmiyyətli dəyişikliklər müşahidə olunur. “Global Firepower”ın 2025-ci il üçün hərbi güc reytingində Avropa ölkələri arasında Böyük Britaniya və Fransa ön sıralarda yer alır. Bu ölkələr güclü hərbi ənənələrə və peşəkar silahlı qüvvələrə malikdir. Eyni zamanda Ukrayna müharibəsi kontekstində bu ölkələr Ukrayna əsgərlərinin təlimində fəal iştirak edirlər. Digər tərəfdən, Yunanistan kimi ölkələr böyük orduya sahib olsalar da, avadanlıqların köhnəlməsi hesab edilir.

SIPRI-nin məlumatlarına görə, Ukraynada davam edən müharibə Avropa ölkələrinin təhlükəsizlik siyasətinə ciddi təsir göstərib. Bu təsir nəticəsində Avropa ölkələri müdafiə xərclərini artırmağa başlayıblar. Xüsusilə Rusiya ilə sərhəddə yerləşən Polşa kimi ölkələr hərbi büdcələrini əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldiblər. NATO-nun müdafiə xərcləri üçün müəyyən etdiyi ÜDM-in 2%-lik minimum hədəfi artıq bir çox ölkə tərəfindən baza səviyyəsi kimi qəbul edilir və bəzi ölkələr bu göstəricini daha da artırmağa çalışırlar.

Avropa İttifaqına üzv olan ölkələrin ümumi silahlı qüvvələri təxminən 1,97 milyon əsgərdən ibarətdir ki, bu da onları Çinlə müqayisədə ikinci ən böyük hərbi qüvvə edir. Bununla belə, Avropa ölkələrinin müdafiə xərcləri ABŞ ilə müqayisədə hələ də aşağıdır. ABŞ qlo-

Aİ dağılsa, Azərbaycana faydası nə olacaq?

Politoloqdan ilginclik iddia: “sülhsevər Avropa” niyə sürətlə silahlanır?

bal hərbi xərclərin təxminən 40%-ni təşkil edərkən, Avropa ölkələri ÜDM-lərinin ortalama 1,9%-ni müdafiəyə sərf edirlər. Almaniya Ukrayna müharibəsi fonunda müdafiə büdcəsini 20% artıraraq hərbi xərclərini əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldib. Bu artım ölkənin müdafiə qabiliyyətini gücləndirmək və NATO öhdəliklərini yerinə yetirmək məqsədi daşıyır.

Son dövrlərdə İsveçrə və Avstriya kimi ənənəvi olaraq neytral mövqe tutan ölkələr müdafiə sahəsində fəallıqlarını artırır. 2025-ci ilin yazında İsveçrə, Almaniya və Avstriya birgə hərbi təlimlər keçirməyi planlaşdırırlar. Bu təlimlərdə İsveçrədən təxminən 800 hərbiçinin iştirak edəcəyi gözlənilir. Dörd həftə davam edəcək bu təlimlər Avstriya ərazi-

sində baş tutacaq. Bu cür əməkdaşlıqlar, regionda artan təhlükəsizlik narahatlıqları fonunda, İsveçrə və Avstriyanın müdafiə qabiliyyətlərini gücləndirmək və beynəlxalq tərəfdaşları ilə koordinasiyanı artırmaq məqsədi daşıyır. Lixtenşteyn isə kiçik ölçüsünə və məhdud hərbi resurslarına görə, əsasən İsveçrə ilə sıx əməkdaşlıq edərək öz müdafiə

və təhlükəsizlik ehtiyaclarını təmin edir.

Ümumilikdə, son hesabatlar göstərir ki, Avropa ölkələri artan global gərginliklər və regional təhdidlər fonunda müdafiə qabiliyyətlərini gücləndirmək üçün ciddi addımlar atırlar. Bu istiqamətdə həm hərbi xərclərin artırılması, həm də silahlı qüvvələrin modernləşdirilməsi prioritet məsələlər kimi ön plana çıxır.

Yeri gəlmişkən, ABŞ prezidenti Donald Trampın Avropa İttifaqı ilə gərginləşən münasibətlər fonunda dağıtmaq ehtimalı barədə də iddialar var. Mövzu ilə bağlı Moderator.az-a açıqlama verən **politoloq Tahir Cəfəri** deyib ki, Aİ-nin dağılması Azərbaycanın xeyrinə olan prosesdir və bundan narahat olmağa dəyməz. Analitik söylədiklərini belə əsaslandırmağa çalışıb: “Avropa İttifaqı həmişə Azərbaycanın əleyhinə olub. ATƏT-in Minsk Qrupu deyilən təşkilatın sayəsində 30 ildən artıq Ermənistan Azərbaycan ərazisinin 20 %-ni zəbt edib və həmin qurum Ermənistanı həтта işğalçı da adlandırmayıb. Əksinə, keçmiş Dağlıq Qarabağı və bir neçə rayonu Ermənistanı vermək tələbini qoyub. Aİ demokratiya adı altında Azərbaycana təzyiq göstərmək kursu tutub. Bu bir yana, Fransa və Almaniya kimi ölkələr Ermənistanı silah-

landırıb və Azərbaycan üçün müharibə təhlükəsi yaradır. Azərbaycan sərhədinə müşahidəçi adı altında kəşfiyyatçıların yığılması heç də onların bizə qarşı dostluğundan xəbər vermir.

Ukrayna müharibəsi bir az da davam etsə, Aİ SSRİ kimi dağılacaq. Cəhənnəmə ki, dağılsın. Sözsüz ki, bizə düşmən mövqedə olan Aİ-nin dağılmasının Azərbaycana faydası böyük olacaq. İlk növbədə Azərbaycana təhlükə yaradan Ermənistanı dəstək verməkdən əl çəkəcəklər. Zəngəzur yolu açılacaq.

İnkişaf, tərəqqi, insan azadlığına gəldikdə, Aİ-də nə demokratiya var, nə də insan azadlıqları. Fransada anti-Makron mitinglərinin vəhşicəsinə dağıldılmasını yadıma salın. Eyni mənzərələri Almaniya, İngiltərədə, Polşada və s. ölkələrdə görmək mümkündür. Sərbəst gediş-gəlişə gəldikdə, bütün yollar olduğu kimi qalacaq. Məgər insanların harasa gedib-gəlməsi ciddi problemləri həll edir? Biz Vətənimizi düşünməliyik, onun suverenliyinə təhlükə gətirən ölkələrdən qorunmalı, düzgün siyasət qurub qüvvələr balansını saxlamalıyıq. Ən əsası, ordumuzun döyüş qabiliyyətini artırmalı və dövlət başçımızla dayaq olmalıyıq...”

□ **ELSƏN MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

“Ukraynada bunlar olacaq...” - Bakıdan baxış

Cənubi Qafqaz Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru Vaşinqtonun siyasətini kökündən dəyişməsinin səbəbləri haqda bunları dedi...

Ukrayna müharibəsinin üç ilinin tamamında yaşananlarla bağlı Ayna.az-ın suallarını cavablandıran Cənubi Qafqaz Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru, politoloq **Fərhad Məmmədov** deyib ki, keçən üç il ərzində fərqli hadisələrə və mənzərələrə şahidlik etmişik:

“Müharibədə vəziyyət gah Rusiyanın, gah da Ukraynanın xeyrinə dəyişdi. Elə vəziyyət oldu ki, Ukrayna tam ümitsiz oldu, demək olar ki, tam şəkildə işğal olunmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qaldı. Eyni zamanda bəzən biz cəhbə xəttindən qaçan Rusiya ordusunu gördük. Yaxud da cəhbə xəttini yaran, əks-hücumla işğal olunmuş əraziləri azad edən Ukrayna ordusunu gördük. Həmçinin hər iki ölkənin daxili siyasi konsolidasiyasında da gərginliklər müşahidə edildi. Ukraynada Rusiyaya bağlı “beşinci kolon”un fəaliyyəti oldu. Zelenskinin reytingi aşağı düşdü, sonra yüksəldi. Rusiyada “Vaqner” rəhbəri Yevgeni Priqojinin üsyanı oldu, Moskvaya hərbi yürüşünün şahidi olduq. Yəqin ki, müharibənin qaynar fazasının üç ilinin yekunları ilə bağlı tarixçilər, yaxud da konfliktologiya ilə məşğul olanlar ayrıca şərhlərini verəcəklər, yazacaqlar. Əsas məsələ indi baş verənlər və bundan sonrakı proseslərdir”.

Politoloq bundan sonra nə olacağı barədə proqnozlarını da bölüşüb: “Müharibənin üçüncü ilində biz müşahidə edirik ki, Ukraynanın müttəfiqləri, yəni kollektiv Qərb dediyimiz gücdə böyük parçalanma baş verir. Ukraynanın əsas dayağı olan, ümid bəslədiyi ABŞ Kiyev üzərindən öz dəstəyini çəkməkdədir. Amerikanın yeni administrasiyası bunu çox sürətlə həyata keçirir, Rusiya ilə birbaşa danışıqlara başlayıb. Vaşinqton Ukraynaya təcavüzkar müharibə səbəbindən Rusiyaya tətbiq olunan diplomatik sanksiyaları aradan qaldırmaqdadır. Rusiyada ABŞ-in, ABŞ-da isə Rusiyanın diplomatik nümayəndəliyinin tam miqyasda fəaliyyətinin bərpası barədə razılaşma əldə olunub. Digər sanksiyaların aradan qaldırılması istiqamətində də addımlar atılır. ABŞ-la Rusiya arasında olan danışıqlarda Ukrayna mövzusu birincidir, amma əsas şərt deyil. Söhbət hələlik Vaşinqtonla Moskva arasında büt-

tün sahələrdə əməkdaşlığın bərpasından gedir.

İkinci vacib məqam odur ki, Qərb məfhumu artıq parçalanmaqdadır. Biz Qərbi parçalayanın ABŞ olduğunu müşahidə edirik. Üçüncü əsas məsələ odur ki, indi Qərb cinahında qruplaşmalar formalaşmaqdadır. Bu qruplaşmaların fəaliyyəti ilə qarşıdakı günlərdə tanış olacağıq. Ukrayna ilə bağlı təklif olunan beynəlxalq bəyanatlar, qətnamələr, planlar var - həm

Avropa İttifaqı tərəfindən, həm də ayrıca ABŞ tərəfindən. İndi görək Avropa İttifaqı birliyi qoruyub-saxlaya biləcək, yoxsa ABŞ-in təklifləri keçərlili olacaq”.

F.Məmmədova görə, Ukrayna ilə bağlı Vaşinqtonun siyasətini kökündən dəyişməsinin səbəbləri bunlardır: “Trump prezident seçkilərində qalib olandan sonra, andıçmə mərasimində verdiyi müsahibələrində artıq bu siyasətin dəyişəcəyinin anonsunu etmişdi.

Trump Bayden administrasiyasının Ukrayna münacişəsi ilə bağlı siyasətinin yanlış olduğu qənaətinə idi və bunu açıq şəkildə bildirdi. Hətta seçki kampaniyası dövründə bir neçə dəfə bu barədə danışmışdı. Trump Ukrayna münacişəsinə ABŞ tərəfindən xərclənən maliyyənin azaldılmasının tərəfdarıdır. İkincisi, Trump administrasiyası daxili və iqtisadi siyasəti üçün lazım olan resursların konsolidasiyasını istəyir. Eyni zamanda

Trump daha çox mənfəət əldə etmək niyyətindədir. Bu, ABŞ üçün yeni deyil, çünki Amerika hər iki dünya müharibəsində buna oxşar siyasət həyata keçirib. ABŞ-in indi NATO-dan tələbi odur ki, bütün üzv ölkələr ÜDM-in 2 faizi həcmində öhdəlik məsələsinə yerinə yetirsin. Hətta ÜDM-in orduya ayrılma faizini beşə çatdırsınlar. Bir növ, Vaşinqton Brüsselə deyir ki, əlinizi daşın altına qoyun. Yeni Amerika müharibə xərclərini təkbəşinə çəkmək istəmir.

Dediym kimi, Trump administrasiyası Amerika iqtisadiyyatını qaldırmaq üçün xərcləri optimallaşdırmaq qərarı verib və xarici münacişələrə pul xərcləmək niyyətində deyil. Eyni zamanda dünya iqtisadiyyatında geriləməni müharibədə görür və bunun tez bitməsinə istəyir. Əslində dərinə baxsaq, görürük ki, Ağ Evin bu yanaşması o qədər də mürəkkəb deyil. Trampın Ukraynanın ərazi bütövlüyü, kobud desək, vecinə deyil. İndi Tramp ABŞ-in Ukraynaya verdiyi dəstəkdə xərclədiyi pulları “diriltmək” istəyir. Təbii ehtiyatlarla bağlı müqavilə də buna hesablanıb. İndi dondurulmuş Rusiya aktivləri məsələsi gündəmə gətirilib. İnanıram ki, həmin pullar tam olaraq Ukraynanın bərpasına xərclənməyəcək, Vaşinqton xərclənmiş pullarını həmin aktivlər hesabına “dirildəcək”.

□ **“Yeni Müsavat”**

Ukrayna müharibəsi və bunun nəticəsində Rusiya qazının Avropa yolunun bağlanması bu qitəyə Azərbaycan qazına tələbatı kəskin artırır. Hazırda Azərbaycanın 10 Avropa ölkəsi ilə qaz təchizatı müqaviləsi var: İtaliya, Yunanıstan, Bolqarıstan, Rumıniya, Macarıstan, Serbiya, Sloveniya, Xorvatiya, Slovakiya və Şimali Makedoniya. Bu ölkələrdən üçü ilə - İtaliya, Yunanıstan və Bolqarıstanla sabit tədarük həcmi ilə uzunmüddətli müqavilələr, qalanları ilə isə dəqiq alış həcmi olmayan müqavilələr imzalanıb.

Bu ilin yanvarından Ukrayna Rusiya qazının öz üzərindən nəqlini tam dayandırdıqdan sonra Cənub-Şərqi Avropa ölkələrindən qazla bağlı müraciətlər artır. Belə ki, Türkiyə üzərindən - "Türk axını" ilə alınan Rusiya qazının Avropa-ya ötürülməsi üçün infrastrukturun imkanları geniş deyil - Ukrayna üzərindən nəql olunan 15-17 milyard kubmetri tam təmin etmək mümkün olmur. Buna görə də digər mənbələrdən - xüsusilə Azərbaycandan qaz almaq istəyənlər çoxalır. Digər tərəfdən, bir sıra ölkələr, xüsusilə də Ukrayna və Moldova Rusiyadan heç bir halda qaz almaq istəmirlər. Ötən ildən etibarən hər iki ölkənin Azərbaycandan qaz alması məsələsi gündəmə gətirilir. Ukrayna ilə bağlı əsas müzakirə mövzusu Azərbaycan qazının bu ölkənin infrastrukturunu ilə Avropaya nəqli məsələsidir. Ötən ilin aprelindən etibarən həm xarici media, həm ayrı-ayrı Avropa ölkələrinin başçıları, həm də Ukrayna rəsmiləri tərəfindən bu məsələ gündəmə daşınır. Hətta yanvarın sonlarında Davos İqtisadi Forumunda Ukrayna və Azərbaycan prezidentlərinin görüşündə də bu məsələ müzakirə olunub. Yanvardan həmçinin Rusiyanın Moldova ərazisində dəstəklədiyi separatçı Dnestryanı bölgəyə Azərbaycandan qaz çatdırılması məsələsi gündəmə gətirilib. Hazırda bölgəyə "Türk axını" ilə Türkiyəyə, oradan Macarıstana çatdırılan Rusiya qazı verilir. Lakin ötən il "Türk axını" ilə 7 milyard kubmetrə yaxın qaz alan Macarıstan bu il daha çox almağı planlaşdırır, çünki Ukrayna öz ərazisindən nəqlə icazə vermir. Bu halda Dnestryanının qaz təminatının Macarıstan üzərindən reallaşdırılması çətin görünür.

Azərbaycan qazını Cənub Qaz Dəhlizinin Yunanıstan segmentindən Bol-

Azərbaycan Ukrayna və Moldovaya qaz sata bilər

Bu ilin yanvarından Rusiya qazının nəqli tam dayandıqdan sonra Cənub-Şərqi Avropa ölkələrindən qazla bağlı müraciətlər artıb, amma...

qarıstana çatdıran Yunanıstan-Bolqarıstan Qaz İnterkonnektorunun (İGB) rəhbəri Teodora Georgieva ötən ildən Azərbaycan qazının Ukrayna və Moldovaya Bolqarıstan vasitəsilə ötürülməsini təklif edir. Xanım Georgieva "Azertac"a müsahibəsində bir daha bu məsələyə toxunub. Onun sözlərinə görə, boru kəməri 2022-ci ilin oktyabrında kommersiya istismarına verilib: "Cəmi iki ay sonra İGB Moldovaya təhlükəsiz qaz nəqli marşrutunun təmin edilməsində mühüm rol oynayıb, ölkəyə qış dövründə daxili tələbatı ödəməyə kömək edib. Bu məqsədə nail olmaq üçün Trans-Balkan qaz kəməridən əks rejimdə istifadə edilib. Bu nümunə beynəlxalq enerji layihələrinin əhəmiyyətini əyani şəkildə nümayiş etdirir: onlar təkcə ev sahibi ölkələr üçün tədarüklərə zəmanət vermir, həm də regionun enerji əlaqələrinin gücləndirilməsinə kömək edən yeni marşrutlar açır. İGB-nin işə salınması şəxələndirilmiş təchizat marşrutlarının yaradılmasında, enerji təhlükəsizliyinin artırılmasında və tək mənbədən asılılığın azaldılmasında mühüm addımdır. Boru kəməri dərhal Bolqarıstanın Rusiya tədarükündən asılılığının azaldılmasına əhəmiyyətli təsir göstərdi, hazırda Moldova və Ukrayna da daxil olmaqla, digər regional bazarlarını təmin etmək üçün etibarlı marşrut rolunu oynayır".

Səfir xatırladı ki, 2013-cü ildə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti "Bulgargaz" şirkəti ilə Bolqarıstana illik 1 milyard kubmetr qaz tədarükü üçün 25 illik müqavilə imzalayıb: "Lakin Bolqarıstanda baş verən enerji böhranından sonra və Sofiya hakimiyyətinin tələbi ilə biz qaz tədarükünü artırmağa başladıq, çünki sənayeniz təbii qazdan asılıdır".

O, həmçinin xatırladı ki, 2022-ci ildə Azərbaycan Aİ ilə enerji sektorunda strateji tərəfdaşlığa dair anlaşma memorandumu imzalayıb: "Biz ilkin işə salınması şəxələndirilmiş təchizat marşrutlarının yaradılmasında, enerji təhlükəsizliyinin artırılmasında və tək mənbədən asılılığın azaldılmasında mühüm addımdır. Boru kəməri dərhal Bolqarıstanın Rusiya tədarükündən asılılığının azaldılmasına əhəmiyyətli təsir göstərdi, hazırda Moldova və Ukrayna da daxil olmaqla, digər regional bazarlarını təmin etmək üçün etibarlı marşrut rolunu oynayır".

Qeyd edək ki, interkonnektor vasitəsilə Azərbaycan qazının Bolqarıstana tədarükünün illik həcmi iki dəfə artıb və 2024-cü ildə 2 milyard kubmetr təşkil edib. Bunu **Azərbaycanın Sofiyadakı səfiri Hüseyn Hüseynov** Bolqarıstanın "Nova" nəşrinə bildirib.

Səfirin sözlərinə görə, Bolqarıstana qaz Avropa bazar qiymətindən ucuz satılır: "Biz Azərbaycan

qazının Bolqarıstana tədarükünü artırıb və qiymətlər də münasibdir - SOCAR qazının bazar qiymətindən nisbətən aşağıdır. Biz tədarükləri 1 milyard kubmetrdən 1,2 milyard kubmetrə, sonra isə 1,5 milyard kubmetrə çatdırdıq, ötən ilin sonunda isə Azərbaycan qazının həcmi 2 milyard kubmetrə çatıb. Bu o deməkdir ki, biz Bolqarıstanın təbii qaza olan ehtiyacının əsas hissəsini qarşılayırıq".

Səfir xatırladı ki, 2013-cü ildə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti "Bulgargaz" şirkəti ilə Bolqarıstana illik 1 milyard kubmetr qaz tədarükü üçün 25 illik müqavilə imzalayıb: "Lakin Bolqarıstanda baş verən enerji böhranından sonra və Sofiya hakimiyyətinin tələbi ilə biz qaz tədarükünü artırmağa başladıq, çünki sənayeniz təbii qazdan asılıdır".

O, həmçinin xatırladı ki, 2022-ci ildə Azərbaycan Aİ ilə enerji sektorunda strateji tərəfdaşlığa dair anlaşma memorandumu imzalayıb: "Biz ilkin işə salınması şəxələndirilmiş təchizat marşrutlarının yaradılmasında, enerji təhlükəsizliyinin artırılmasında və tək mənbədən asılılığın azaldılmasında mühüm addımdır. Boru kəməri dərhal Bolqarıstanın Rusiya tədarükündən asılılığının azaldılmasına əhəmiyyətli təsir göstərdi, hazırda Moldova və Ukrayna da daxil olmaqla, digər regional bazarlarını təmin etmək üçün etibarlı marşrut rolunu oynayır".

Qeyd edək ki, interkonnektor vasitəsilə Azərbaycan qazının Bolqarıstana tədarükünün illik həcmi iki dəfə artıb və 2024-cü ildə 2 milyard kubmetr təşkil edib. Bunu **Azərbaycanın Sofiyadakı səfiri Hüseyn Hüseynov** Bolqarıstanın "Nova" nəşrinə bildirib.

Səfirin sözlərinə görə, Bolqarıstana qaz Avropa bazar qiymətindən ucuz satılır: "Biz Azərbaycan

Enerji məsələləri üzrə ekspert İlham Şabanın "Yeni Müsavat"a dedi-yinə görə, İGB rəhbəri Bolqarıstanın maraqlarından çıxış edir: "Bolqarıstan üzərindən hazırda 2 ölkənin boru kəməri ilə qaz tranziti həyata keçirilir: Azərbaycan və Rusiya. Hər də Yunanıstana gətirilən LNG partiyası kiçik həcmdə qonşu ölkələrə çatdırılır. Ona görə də Bolqarıstan hökuməti maraqlıdır ki, qaza ehtiyacı olan Balkan və Şərqi Avropa ölkələri daha çox məhz Bolqarıstandan keçən marşrutlarla enerji əldə etsinlər. Bu baxımdan da rəsmi Bolqarıstandan gələn arzular başadüşüləndir. Amma Moldova və Ukraynanın Azərbaycanla qaz alqı-satqısına dair nə qismüddətli, nə də ortamüddətli dövr üçün hansısa müqavilələri yoxdur. Nə zaman olar, onda da təbii ki, optimal marşrut (tariflər də nəzərə alınmaqla) seçilər. Boru qaz bazarında bu gün müqavilə imzalanıb sabah qaz verməyə başlanması mümkün deyil. Bunun üçün orta və uzunmüddətli müqavilələr imzalanmalıdır. Orta və uzunmüddətli müqavilələrin icrası isə həmişə hansısa yatağın işlənməsinə bağlı olur və tərəflər alqı-satqı müqavi-

"Qaradağ" GES-in enerji istehsalı açıqlanıb

Fevralın 24-də ölkə ərazisində qar yağmasına baxmayaraq, "Qaradağ" Günəş Elektrik Stansiyası 230 meqavat maksimal gücə çataraq yüksək məhsuldarlıq göstərilib.

Bu barədə "Report"a Energetika Nazirliyindən bildirilib.

Məlumatla görə, qarsız, ancaq buludlu hava şəraitində fevralın 19-da gün ərzində 224,4 MVt/saat enerji istehsal olunduğu halda, fevralın 24-də eyni göstərici 1 494,9 MVt/saata yüksəlib.

Buna səbəb isə budur ki, stansiyada panellərin maili yerləşdirilməsi və səthinin sürüşkən olması qarı asanlıqla təmizləyir. "Günəş panelləri yüksək temperaturda səmərəliliyini qismən itirir. Soyuq hava panellərin daha səmərəli işləməsinə kömək edir və onların performansını artırır".

Bildirilib ki, müasir günəş panellərinin arxa səthi də elektrik enerjisi istehsal edir: "Yer səthi qarla örtüldüyündən və ağ rəng günəş şüasını maksimum əks etdirdiyindən günəş panellərinin əlavə işıq qəbul etməsinə səbəb olur. Beləliklə, açıq səma şəraitində qarlı havada panellər gözləniləndən daha çox enerji istehsal edir".

Yeri gəlmişkən, fevralın 14-də yağışlı hava olmasına baxmayaraq, gün ərzində 75,9 MVt/saat enerji istehsal olunub. Fevralın 16-da hava parçalı buludlu olduğu halda, bu göstərici 1 676,4 MVt/saat olub.

Eyni zamanda fevralın 21-də qarlı havada 488,4 MVt/saat, fevralın 22-də 693 MVt/saat, fevralın 23-də isə 610,5 MVt/saat enerji istehsal edilib.

ləsi imzalayıb hüquqi öhdəlik götürdükdən sonra başlanırsa icra, yeni yatağın işlənməsi və nəql məsələləri".

Ekspert bildirir ki, Azərbaycanın Avropaya, o cümlədən Ukrayna və Moldovaya qaz nəqlini artırmaq imkanları var: "Bizim ehtiyatlar var və 2026-cı ildə AÇG dərin qaz

layihəsi üzrə hasilat başlayacaq. 2029-da Şahdəniz Kompresiya Layihəsi üzrə ilk qaz alınacaq və bundan sonra Abşeron yatağının ikinci mərhələsi üzrə hasilat planlaşdırılır. Yeni bizim problem ehtiyatlarla bağlı deyil, onun potensial alıcılarının imkanlarındadır".

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Abşeron yarımadasının müxtəlif ərazilərində daşınmaz əmlakın qiymətlərində fərqli artım templəri müşahidə olunur.

Ekspertlərin fikrincə, son bir neçə ildə əmlak bazarında ciddi durğunluq var. Bu proses uzun müddət davam etsə, satış qiymətlərində stabiləşmə və hətta enməni də görmək mümkün olacaq.

Bəs görsən, yaxın gələcəkdə yarımadanın, o cümlədən paytaxtın hansı ərazilərində daha ucuz qiymətə mənzil tapmaq mümkün olacaq?

Məsələ ilə əmlak eksperti Elnur Fərzəliyev "Trend"ə açıqlamasında deyib ki, Xırdalan şəhərində əmlak paytaxta nisbətən ucuz olsa da, tıxac səbəbindən orada yaşayan insanlar da məcburən öz evlərini sataraq paytaxta doğru gəlməyə çalışırlar: "Hazırda xüsusən kreditli şərtlərlə alınan əmlaklarda şəhərin Güneşli, Zığ massivi tipli ərazilərinə tələbat daha çoxdur. Həmin ərazilərdə qiymət artımı paytaxta nisbətən daha azdır. Bundan əlavə, paytaxtda yeni metro stansiyalarının açılacağı ilə bağlı xəbərlər yayılıb. Həmin stansiyaların nisbətən kənar ərazilərdə açılacağı bildirilir. Bu səbəbdən həmin ərazilərdə daşınmaz

Paytaxtın bu ərazilərində evlər ucuzlaşacaq

Şəhərin Güneşli və Zığ massivi tipli ərazilərinə tələbat daha çoxdur

əmlaklara tələbat artacaq, yatırım etmək üçün sərfəli şərait yaranacaq".

Elnur Fərzəliyev vurğulayıb ki, hazırda qiymət artımı təbii formada olsa da, ek-

sər ərazilərdə süni artımlar da var.

"Bu da istismar müddəti

bitən, qəzalı vəziyyətdə olan köhnə binalarda baş verir. Buna da əsas səbəb həmin binaların sökülərək yenitkililərlə əvəzlənməsidir. Artıq azad olunan ərazilərdə tikinti işlərinin sürətlənməsi, yeni iş yerlərinin açılmasına səbəb olur. Bölgələrdən iş üçün gələn insanların böyük bir qismi paytaxta deyil, həmin ərazilərə üz tutur", - deyə ekspert əlavə edib.

Daşınmaz əmlak və inşaat üzrə ekspert Elnur Azadov isə qeyd edib ki, son dövrlər qiymət artımına daha çox Bakı və Abşeron ərazisi məruz qalıb: "Bu, Bakıdakı fiziki artım, regionlardan olan yüksək ur-

banizasiya ilə bağlıdır. Qiymətlərin stabil bahalaşması fonunda vətəndaşların bütçəsi imkan vermir ki, ev alışı üçün yetərli vəsaiti toplaya bilsinlər. Onlar da ipoteka, müxtəlif kredit növlərinə üz tuturlar".

Onun sözlərinə görə, növbəti illərdə qiymətlərin artması qaçılmaz olacaq: "Bəzi ərazilərdə təklif tələbdən yüksəkdir. Bunun fonunda qiymətlərin nisbətən stabil və ucuz qalması proqnozlaşdırıla bilər. Buraya ilk növbədə Xırdalan şəhəri ərazisi daxildir. Burada inşaat həcmi kifayət qədər var, təkliflərin sayı həddindən artıq çoxdur. Yol infrastrukturunun inkişafı gələcəkdə həmin ərazilərdə evlərin alışı üçün müsbət şərait yaradacaq. Buraya ilk növbədə Xırdalan şəhəri və onun ətrafındakı ərazilər daxildir. Bundan əlavə, Masazır qəsəbəsini də qeyd etmək olar. Üçüncü yerdə isə Sumqayıt şəhəri və Hövsan qəsəbəsidir. Burada kifayət qədər daşınmaz əmlak var. Tələbat da yüksək deyil. Bu baxımdan qiymət artımları nisbətən az olacaq".

□ "Yeni Müsavat"

Şaxtalı havanın meyvəçiliyə vurduğu zərər - ASF açıqladı

Belə şaxtalı havaların meyvəçiliyə vurduğu zərər sığortalanırmı?

Fevralın ikinci ongünlüyündən başlayaraq Azərbaycanda qarlı-şaxtalı hava şəraiti müşahidə olunur. Ölkənin demək olar ki, bütün ərazisində güclü qar yağmasından sonra son on ilə yaxın dövrdə ilk dəfə yüksək şaxtalar qeydə alınıb. Xüsusilə fevralın 24-dən 25-nə keçən gecə bütün ölkə ərazisində temperatur mənfi -5 və ondan daha aşağı oldu. Ondan əvvəl - yanvar ayında 20 dərəcəyə qədər yüksələn isti havalarda tumurcuqlamağa başlayan ağacların şaxtalar nəticəsində məhsuldarlığının azalacağı gözlənilir. Bu amil xüsusilə meyvə bağlarına sahib olan fermerləri ciddi şəkildə narahat etməkdədir. Məlumdur ki, 2020-ci ildən Azərbaycanda Aqrar Sığorta Fondu (ASF) fəaliyyətə başlayıb. Fond bitkiçilik və heyvandarlıq sahəsində dəstəklə sığorta mexanizminin tətbiqinə rəhbərlik edir. Belə şaxtalı havaların meyvəçiliyə vurduğu zərər sığortalanırmı? Fermerlər öz bağlarını bu hadisədən sığortalaya bilərmə?

ASF İdarə Heyətinin sədri Fuad Sadiqovun 2024-cü ilin yekunlarına həsr

olunmuş tədbirdə dedi-yinə görə, hazırda aqrar sığorta mexanizmi 41 növ bitkini,

heyvandarlıq və balıqçılıq təsərrüfatlarını qoruyur. Bura taxıl və tarla bitkiləri, texniki bitkilər, meyvə bağları və tərəvəz-bostan bitkiləri aiddir. Bu təsərrüfatlar təqribən 30-a yaxın riskdən qorunur. Fond sədri bildirir ki, aqrar sığorta əkinləri, xüsusilə meyvə bağlarını şaxtavurma riskindən də sığorta edir və bu hadisələr üzrə ödənişlər edilir.

F.Sadiqovun verdiyi məlumata görə, aqrar sığortaya dövlətin 50 faizlik mühüm

dəstəyi var. Bunun sayəsində fermerlərimiz öz təsərrüfatlarını ikiqat aşağı qiymətlə sığorta edə bilirlər. Məsələn, ölkənin əksər hissəsində 1000 manatlıq taxılın illik sığorta haqqı cəmi 7-10 manat ətrafındadır.

İqlim dəyişikliyinə təsirlənən ən çox məruz qalan ölkələrdən olan Azərbaycanda ən çox baş verən təbiət hadisələri fırtına-qasırğa, dolu, sel-subasma halıdır. Məsələn, 2024-cü ildə Samux rayonunda 600 hektar ərazinin su basması nəticəsində buradakı sığortalı təsərrüfatlara dəyən təqribən 700 min manatlıq zərər Aqrar Sığorta Fondu tərəfindən qarşılanıb.

Sığortanın bəhrəsini görən daha çox istehsalçı öz təsərrüfatını sığortalamağa başlayır. Fondun nümayəndəsi Əli Əhmədovun dedi-yinə görə, aqrar sığorta 2024-cü ildə Azərbaycanda aqrar sığortaya maraq artmaqda davam edib. Belə ki, sığortalanan əkinlərin sahəsi 447 min hektara çatıb. Bu 2023-cü ilə müqayisədə 25 min hektar və ya 6 faiz artıqdır. Əkin sahələrinin sığortalanması üzrə aqrar sığorta müqavilələrinin sayı 11 faiz artaraq 56 662-yə yüksəlib. 2024-cü ildə ilk dəfə olaraq nektarin, qarpız, albalı, yemiş və tütün bitkiləri də

sığorta edilib.

Ötən il fond tərəfindən zərərə məruz qalmış təsərrüfatlara 6 milyon 423 min manat sığorta ödənişi edilib. Əvvəlki ilə müqayisədə sığorta ödənişləri 2, 2 milyon manat və ya 46 faiz artıb. Sığorta ödənişlərinin 5 milyon 246 min manatı bitkiçilik, 1 milyon 177 min manatı isə heyvandarlıq təsərrüfatlarının payına düşüb.

Bitkiçilik üzrə ən çox sığorta ödənişləri: fırtına-qasırğa, sel-subasma və dolu, vəhşi heyvanların hücumu, 3-cü şəxsin hərəkəti üzrə edilib. Ən çox ödəniş edilən bitkilər (taxıl, pambıq və qarğıdalıdan başqa): üzüm, gilə, alma, badam və ərək, çeltik və qarpız olub. Bitkiçilik üzrə ən çox zərər ödənişləri 6 rayonun - Şəki, Samux, Qobustan, Ağcabədi, Saatlı, Ağstafa rayonlarının payına düşür.

Tədbirdə Aqrar Sığorta Fondunun rəhbərliyi aqrar sığorta sisteminə mühüm yer tutan müstəqil aqrar sığorta ekspertləri üçün yaradılan imkanlar barədə açıqlama verib. Bildirilib ki, aqrar sığorta ekspertləri təsərrüfatlarda riski və zərəri qiymətləndirirlər. Hazırda ölkədə ümumilikdə 800-1000 nəfərə qədər eksperta ehtiyac var, amma onların real sayı təqribən 100 nəfərdir. Buna görə də ASF bir çox hallarda sığorta hadisəsini, dəyən zərəri qiymətləndirmək üçün qardaş Türkiyədən ekspertlər cəlb edir.

Fondun rəhbəri Fuad Sadiqov ekspertlərin gəlirlərinin yüksək olduğunu xüsusi qeyd edib. Bildirib ki, ekspertlərin aylıq gəlirləri 1000-1500 ma-

natdan başlayır, gündəlik gəlir limiti isə 500 manata qaldırılıb. Fond rəhbəri ölkədəki aqrar və digər yaxın ixtisas sahiblərini bu imkandan istifadə etməyə və aqrar sığorta eksperti kimi çalışmağa dəvət edib. Onun sözlərinə görə, ekspert kimi çalışmaq üçün mütləq fondun əməkdaşı olmağa ehtiyac yoxdur: başqa sahədə çalışan şəxslər xidməti müqavilə əsasında fondla əməkdaşlıq edə bilərlər.

Fond rəsmilərinin verdiyi məlumata əsasən, 2024-cü ildə aqrar sığortanın əlçatanlığı üzrə işlər davam etdirilib. Belə ki, kənd təsərrüfatı heyvanlarının sığortası üzrə tariflər 5,2 faizdən mal-qara üçün 4,9 faizə, xırdabuynuzlu heyvanlar üçün 4,7 faizə endirilib.

Eləcə də aqrar sığortanın əhatə dairəsi genişlənilib və Naxçıvan Muxtar Respublikasında yeni filial fəaliyyətə başlayıb.

Aqrar Sığorta Fondu bu il 22-23 milyon manat investisiya edəcək. F.Sadiqovun dedi-yinə görə, investisiya istiqamətləri ilə bağlı qərarı qərarı Müşahidə Şurası verəcək: "Fondun Himayəçilər Şurası var və orada 3 dövlət qurumu - Maliyyə Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi və Azərbaycan Mərkəzi Bankı təmsil olunur. Onlar hər ilin əvvəlində investisiya istiqamətləri müəyyən edir. Yığdığımız vəsait dövlət qiymətli kağızlarına, beynəlxalq reyting agentliklərindən yüksək reyting almış banklara qoyulur. Ölkədə 5 belə bank var".

□ **Dünya SAKIT,**
"Yeni Müsavat"

Prezident İlham Əliyev həftəsonu Beynəlxalq Xizək və Snoubord Federasiyasının prezidenti Yoxan Eli-ashi qəbul edib. Dövlət başçısı Azərbaycanda qış idman növləri üzrə beynəlxalq yarışların keçirilməsi üçün müasir qış-xizək mərkəzlərinin yaradıldığını bildirərək, bu cür yarışların təşkil olunmasının ölkəmizin qış turizm potensialı ilə yanaşı, ümumilikdə turizm imkanlarının təbliğində rolunu vurğulayıb.

Azərbaycanın beynəlxalq əhəmiyyətli nüfuzlu idman yarışlarına uğurla ev sahibliyi etdiyini xatırladan Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bu sahədə müasir infrastruktur baxımından geniş imkanlarının, eləcə də böyük təcrübəsinin olduğunu deyib.

Yoxan Eliash rəhbərlik etdiyi federasiyanın ölkəmizlə əməkdaşlığı genişləndirməkdə maraqlı olduğunu vurğulayıb. Qonaq Azərbaycanda beynəlxalq xizək yarışlarının keçirilməsi perspektivlərindən danışdı.

Görüşdə gələcək əməkdaşlıq, həmçinin Beynəlxalq Xizək və Snoubord Federasiyası ilə tərəfdaşlıq çərçivəsində Azərbaycanın qış turizm imkanlarının və "Şahdağ" Turizm Mərkəzinin dünya səviyyəsində daha da tanınması ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

Qeyd edək ki, snoubord qışa xas olan bir idman növü-

oritetlər arasında potensialı və reallaşdırılması birinci olan sektordur. Çünki qeyri-neft sektoru üzrə olan prioritetlər arasında hər birinin inkişaf etdirilməsi üçün müəyyən problemlər mövcuddur. Məsələn, kənd təsərrüfatı qeyri-neft sektoru üzrə prioritet olsa da, bu gün Azərbaycanın su ehtiyatı, torpaq ehtiyatı, torpağın keyfiyyəti və məhsuldarlığı məsələləri kənd təsərrüfatının neft sektoruna alternativ bir sahə olaraq inkişaf etdirilməsi və gəlir əldə olunmasına imkan vermir. Lakin Azərbaycanın turizm sektoru kifayət qədər potensiala malikdir. 2011-ci ildə dövlət tərəfindən həmin ilin "Turizm İli" elan edilməsindən sonra ölkəmizdə bir sıra beynəlxalq tədbirlər, eyni zamanda ölkənin global turizm bazarında daha yaxşı tanınması üçün müxtəlif idman yarışları təşkil edildi. 2015-ci ildə Avropa Oyunları, sonrakı dövrlərdə "Avrovizi-

Sərhəd açılmasa, qış turizmini dirçəltmək çətin olacaq

Qış oyunlarını keçirmək üçün təkəcə Şahdağda deyil, işğaldan azad olunmuş dağ rayonlarında da infrastruktur yaratmaq mümkündür

ötürülməsi məqsəduyğundur. Dövlət isə tənzimləyici funksiyasını həyata keçirməli və bu rolda qalmalıdır. 2009-cu ildə Şahdağda qış turizm kompleksinin inşasına başlandı, 2015-ci ildə isə qapalı səhmdar cəmiyyəti yaradıldı. Lakin turizm mərkəzinin qapalı səhmdar cəmiyyəti kimi fəaliyyət göstərməsi turizmin inkişafına mənfi təsir edir. Çünki bu, özəl sektor olmalıdır. Azərbaycanın yeraltı sərvətləri və strateji müəssisələri - məsələn, "AzerGold", metro, "Az-

bu sahənin özünəməxsus xüsusiyyətləri var. 2021-ci ildə dövlət tərəfindən bu sahəyə 14 milyon manat, 2022-ci ildə isə 12 milyon manat vəsait ayrılıb. Bu vəsaitlərə baxmayaraq, turizm xidmətləri kifayət qədər bahadır. Bütün bunları vurğulamaqda məqsədim odur ki, cənab Prezidentin Beynəlxalq Xizək və Snoubord Federasiyasının prezidenti Yoxan Eliashi ilə görüş və bu görüşdəki müzakirələrindən sonra turizmin özəl sektora ötürülməsi və bu istiqamətdə rəqabət mühitinin

Qarlı-buzlu yollarda qəzalara görə sığortanı kim ödəməlidir?

Fevralın 23-24-də ölkə ərazisinə, o cümlədən Bakıya yağan qar yollarda nəqliyyat vasitələrinin hərəkətinə bəzi problemlər yaradıb. Nəticədə bir sıra qəzalar qaçılmaz olub.

Bəs yolların sürüşkən olması səbəbindən baş verən qəzalara görə məsuliyyəti kim daşıyır? Bu qəzalara görə dəyən zərəri kim, hansı tərəfə ödəməlidir?

Sığorta eksperti İlkin İbrahimov bildirib ki, hər il qar yağanda, buzlu yollar olanda eyni sual ətrafında ajiotaj yaranır: "Birmənalı şəkildə aydın olmalıdır ki, qəza zamanı zərərverən və ya zərərçəkənin müəyyən olunması sığorta ödənişinin verilməsinə əsasdır. "İcbari sığortalar haqqında" Qanunun 17-ci maddəsində qeyd olunan sənədlər sığorta şirkətinə təqdim edilərsə, sığorta şirkəti sizə mütəlaq ya "imtina", ya da "ödəniş"lə bağlı məktub göndərməyə borcludur. Qarlı-buzlu havalarda zəncirvari qəzalar zamanı mütəlaq müvafiq orqanın (Daxili İşlər Nazirliyi) arayışı (forma 4) lazımdır. Bu sənədlə hadisədə sizin zərərvuran və ya zərərçəkən olmağınız müəyyən olunur. Əgər zərərçəkənsizsə, mütəlaq zərərverən da olmalıdır. Zərərverənin nömrəsini 9707 nömrəsinə göndərsiniz və ya isb.az saytıdan yoxlayaraq onun hansı sığorta şirkətində olduğunu müəyyən etdikdən sonra həmin sığortaya müraciət edə bilərsiniz".

Azərbaycan Sığortaçılar Assosiasiyasından (ASA) "APA-Economics"ə bildirilib ki, fevralın 24-nə olan məlumata görə, 7 sığorta şirkətinə sığortalanmış avtonəqliyyat vasitələri və daşınmaz əmlaklara dəymiş zərərlə bağlı ümumilikdə 1496 müraciət daxil olub. Bu müraciətlərin 1257-si "Avtonəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası" növü, 235-i "Kasko" sığorta növü, 4-ü isə "Daşınmaz əmlakın icbari sığortası" növü üzrə baş vermiş hadisələrlə əlaqədar olub. Sığorta şirkətlərinə daxil olmuş müraciətlər üzrə hadisələrin böyük əksəriyyəti paytaxt Bakıda qeydə alınıb.

ASA-dan qeyd edilib ki, sığorta şirkətlərinin verdiyi məlumata görə, 1496 hadisədən 1010 hadisə üzrə ehtimal olunan zərərin məbləği 652 min manat müəyyən olunub, 486 hadisə üzrə isə zərər qiymətləndirməsi prosesi aparılır.

"Hazırda daxil olmuş bütün müraciətlərə dair hadisələr tənzimləmə və zərər qiymətləndirilməsi mərhələsindədir və sığorta hadisəsi kimi tanınan hər bir hadisə üzrə sığorta ödənişlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur" - assosiasiyadan əlavə edilib.

mətləri ilə bərabər səviyyədə olmaqla yanaşı, işğaldan azad edilmiş ərazilərin üstünlüyü uzun müddət əlçatan olmaması ilə bağlıdır. Bu da turistlər üçün əlavə maraq yaradır. Sadəcə olaraq, burada da müasir turizm mərkəzlərinin yaradılması və yaradıldıqdan

sonra qapalı səhmdar cəmiyyət kimi dövlətin nəzarətində olması baş verəcəksə, bu zaman buranın da ölkə iqtisadiyyatı üçün fayda gətirməsində müəyyən risklər qaçılmaz olacaq".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

dür. Sर्फbord və skeytboardinqdən fərqi bu oyunun qar üstündə oynanmasıdır. Snoubordçuların orta yaş həddi 18-24 arasındadır. Zərif cinsin nümayəndələri arasında bu idman növü ilə məşğul olanların sayı daha çoxdur. Ekstremal idman növlərinə daxil olan snoubordinq qış Olimpiya oyunlarının proqramında 1998-ci ildən nümayiş etdirilir.

Azərbaycan indiyədək Avropa və İslam Oyunlarına ev sahibliyi edib, bu işdə təcrübəsi var. Qış oyunlarını keçirmək üçün infrastruktur da formalaşdırıla bilər. Həmdə təkəcə Şahdağda deyil, işğaldan azad olunmuş dağ rayonlarında bu mümkün-dür.

İqtisadçı Eldəniz Əmirov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı. İqtisadçı turizm sektorunun Azərbaycanın qeyri-neft sektoru üzrə prioritet istiqamətlərdən biri olduğunu xatırladı: "Bugünkü mövcud şəraitə əsaslan-saq, turizm sektoru digər pri-

ya" müsabiqəsi, "Formula 1" yarışları keçirildi. Bütün bunların mərkəzində dayanan əsas məqsəd ölkənin global turizm bazarında tanınması idi.

Bu tədbirlər müəyyən müddət ərzində öz təsirini göstərdi. 2019-cu ildə Azərbaycana 3,2 milyon turist gəldi və bu, ölkəmizin tarixində rekord göstəricisi oldu. Lakin 2020-ci ildə bu rəqəm 4 dəfə azalaraq, 792 min nəfərə düşdü. 2022-2023-cü illərdə isə turizmlə bağlı bizim rəqib ölkələrimiz - Türkiyə və Gürcüstan 2019-cu ilin rekord göstəricilərini təzələdilər. Lakin Azərbaycanda bu, mümkün olmadı.

Hesab edirəm ki, bunun iki əsas səbəbi var. Birincisi, ölkə sərhədlərinin qapalı saxlanmasıdır. İkincisi isə turizm sektorunda hələ də dövlətin rolunun yüksək səviyyədə qalmasıdır. Turizm sektoru ölkə üçün strateji əhəmiyyət daşımadığından və ciddi risklər yaratmadığından, bu sahənin özəl sektora

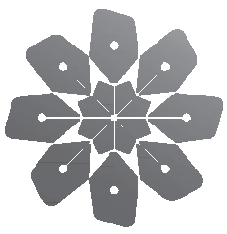
riqaz" və s. qapalı səhmdar cəmiyyəti formasında fəaliyyət göstərə bilər. Ancaq Azərbaycanın - bir nömrəli turizm mərkəzi ola biləcək bir məkanın bu formada idarə edilməsi başadüşülən deyil. 2016-cı ildən 2023-cü ilin sonuna qədər Şahdağ Turizm Mərkəzinin zərəri 103 milyon manatı keçib. Əgər biz turizm sektorundan gəlir əldə etmək istəyiriksə və ölkənin əsas turizm mərkəzi zərərlə işləyirsə, qeyri-neft sektoru kimi turizmin inkişafı sual altına düşür. Deməli, burada dəyişikliklər edilməlidir. Düşünürəm ki, bu sektorun özəl sektora ötürülməsi vəziyyəti yaxşılaşdıracaq".

İqtisadçı onu da dedi ki, dövlətin kifayət qədər yükü var: "Dünya təcrübəsi isə göstərir ki, özəl fəaliyyətin mümkün olduğu sahələri dövlət nəzarətdə saxladıqda, bu, büdcəyə yük olmaqla yanaşı, inkişafı ləngidir. Gürcüstan və Türkiyədə turizm sektorunu dövlət əlində saxlasa idi, eyni zərərlərlə üzləşərdilər. Çünki

formalaşması vacibdir. Çünki rəqabət mühiti turizmin inkişafında əsas faktorlardan biridir.

Ötən il ölkəmizdə COP29 tədbiri keçirildi. Bu tədbirin ekologiyaya üçün faydası ilə yanaşı, Azərbaycanın turizm sektoruna da müsbət təsiri oldu. Ölkənin beynəlxalq arena-da tanınması və yüz minə yaxın insanın ölkəmizə gəlməsi 2025-ci ildə 2019-cu ildəki 3,2 milyonluq rekord göstəricisini yeniləmək üçün ciddi bir fürsət yaradır. Bir daha vurğulayım ki, quru sərhədlərin açılması, xüsusən də dəmir yolu nəqliyyatı ilə Gürcüstan və Azərbaycan arasında marşrutun bərpası, eləcə də turizm sektorunda dövlətin yükünü azaltmağa yönəlmiş strategiyaların icrası ölkənin turizm sektoruna töhfə verə bilər".

İşğaldan azad edilmiş ərazilərə gəldikdə isə iqtisadçı qeyd edir ki, bu bölgələrin turizm potensialı ölkənin digər əraziləri ilə müqayisədə daha yüksəkdir: "Quba, Qəbələ və Şəki istiq-

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

Dövlətçilik, tarix, mədəniyyət **YENİ ÜSAVAT**
N 36 (8646) 26 fevral 2025

**Azərbaycanın dövlətçilik
tarixinin, milli adət-ənənələrinin,
elm və mədəniyyətinin təbliği**

Məlum olduğu kimi, qış fəslinin “oğlan çağrı” - 20 günlük Kiçik çillə fevralın 20-də başa çatıb və yerini Boz aya verib. Beləliklə, artıq bir neçə gündür ki, Boz ayın günlərini yaşayırıq. “İlin qırxılı çağrı” da adlandırılan Boz ay martın 21-dək davam edir.

İnanclara görə, xalq qışı müxtəlif dövrlərə bölüb və bu dövrlərə verilən adlar təsadüfi olmayıb. Boz ayın adı isə həmin dövrdə havanın eyni gündə buludlu, yağışlı, küləkli və günəşli ola bilməsi ilə bağlıdır. Yeni “Boz ay” ifadəsi bu zaman hava şəraitinin digər aylara nisbətən daha tez-tez dəyişməsi ilə əlaqədardır. Bir gündə dörd fəsilin özünü göstərməsi insanlarda təəccüb doğurur və bu dəyişənlik xalq arasında müxtəlif adlarla ifadə olunub.

Boz ay xalq arasında “alaçalpov”, “çilləbeçə”, “ağlar-gülər” və “cəmlələr” kimi maraqlı adlarla tanınır. Bu adlar Boz ayın qeyri-sabit havasını və bu dövrdə insanların müşahidə etdiyi təbiət hadisələrini əks etdirir. Alaçalpov havanın gah aydın, gah tutqun olmasını, çilləbeçə qışın çətin günlərinin bitdiyini, ağlar-gülər havanın qəfil dəyişməsini, cəmlələr isə təbiətin yenidən canlanmağa başlamasını simvolizə edir.

Beləliklə, Boz ay həm təbiətin dəyişənliyini, həm də insanların bu dəyişikliklərə verdiyi poetik cavabları özündə birləşdirir.

Boz ayla bağlı xalq arasında rəvayətlər də dolaşır. Onlardan birində deyilir ki, qədim dövrlərdə insanlar ili hesablamaq üçün on iki aya bölüblər. Hər aya otuz iki gün, Boz aya isə on dörd gün düşüb. Boz ayın incidiyini görüb, hər ay öz

ömründən bir gün ona verib. Amma Boz ay yenə narazı qalıb. Onda ayların bəzisi yenə ömründən bir gün ona verib. Boz ay buna da qane olmayıb. Belə olduqda ayların bəzisi bir gününü də Boz aya bağışlayıb. Ancaq bu dəfə ayların çoxu öz ömründən daha bir gün kəsməyə razı olmayıblar. Həmin rəvayətə görə, ayların bəzisinin otuz, bəzisinin otuz bir gün olmasının səbəbi də budur.

Folklorşünaslar bildirirlər ki, xalq arasında doğrudan da belə təqvimin olduğu bir tapmacada da təsdiqini tapıb:

**Bir ağacım var
On iki budaqlı,
Otuz iki yarpaqlı.**

Bu tapmaca ilin on iki ayını və Boz ayın on dörd günü ilə əlaqələndirilir. Rəvayətə əsasən, hər aydan pay aldığı üçün Boz ayın havaları dəyişkəndir. Bir gündə həm günəşin çıxması, həm yağışın yağması, küləyin əsib birdən sakitləşməsi məhz Boz ayın xarakterik xüsusiyyətləri hesab edilir.

Qədim zamanlardan Boz ayın gəlişi ilə Novruz bayramının ilk çərşənbəsi - Su çərşənbəsinə hazırlıq işlərinə başlanılır. Fevralın 25-də xalqımız bu əlamətdar günü qeyd etdi. Hər bir çərşənbənin özünə məxsus ayın və mərasimləri mövcuddur. Məsələn, torpağa dəyən ilk “oğru buğ”da insanlar tonqal üstündən atlamaqla yanaşı, əvvəlcədən hazırla-

Novruzgülünün açdığı ay - Boz ayla bağlı ən maraqlı ənənələr

Qədim inanclara görə, xalq qışı müxtəlif dövrlərə bölüb və bu dövrlərə verilən adlar təsadüfi olmayıb

dıqları lapanı alışıdır üç dəfə evlərinin ətrafında dövrə vura-raq “Qaçın-qaçın, şeytanlar, sizi oda qalaram!” deyərmişlər. Bu ayın əsasən, şər qüvvələrin qorxub qaçdığına inanılırdı.

Boz ay bayram mərasimləri ilə olduqca zəngindir. Bu ayda bayram səmənisi hazırlanır, evlərdə təmizlik işləri aparılır, yığışdırılır, xalçalar və palazlar çirpilir. Bağ-bağçalara qulluq edilir, ağaclar buda- nır. Bayram hazırlıqları çərçivəsində alış-veriş edilir və evlər üçün müxtəlif tədarüklər görüldür.

Boz ayda ağacqorxutma ayını da icra edilir və bu, bağ-bağatın təzələnməsinə xidmət edir. Belə ki, əgər bağ-

dakı bir ağac meyvə vaxtı bar vermirsə, xüsusilə axır çərşənbədə həmin ayın həyata keçirilir. Bir nəfər əlinə balta alıb ağacın yanına gəlir və üzünü ağaca tutaraq deyir: “Əgər bu il bar verməsən, meyvə gətirməsən, səni bu balta ilə kəsəcəyəm”. Bəzi bölgələrdə isə başqa bir nəfər, ağacı qorxudan baltalı şəxsi dayandıraraq belə deyir: “Kəsmə, gələn il bar verəcək”. Beləliklə, bar verməyən, lakin sağlam olan ağaclar qorxudulur. Burada qorxutmanın məqsədi yalnız bar almaq deyil. Bir ağacın bar verməməsi, onun mal-qara kimi qısırlığı və sonsuzluğu demək idi. Qısırlıq və sonsuzluq isə böyük uğursuzluq sayılırdı. Bu qüsuru aradan

qaldırmaq üçün insanlar ağacı qorxudub, onu yeniləyir, sağaldır və qüsurlu aradan qaldırırdılar.

Bu ayla bağlı unudulmaqda olan adətlərdən biri də səməni nəzirə adətidir. Bu adətə görə, bir niyyəti olan şəxs böyük qablara buğda töküb gəyərdir, sonra isə cücətiləri əzib şirəsini çıxarır. Şirəyə bir az su əlavə edib, iki-üç gün ərzində qaynadırdılar. Qaynayan şirəyə qoz-fındıq ləpəsi qatıb, sonra onu xonça sinilərinə töküb yayırlardı. Xonçalar evə aparılmadan həyətdə saxlanılır, gecə boyunca niyyətin qəbul olunması üçün dua edilirdi. Səhər isə bişmiş şirin çıxırdısa, bu, niyyətin qəbul olduğunu göstərirdi. Bu adət həm niyyətin gerçəkləşməsinə, həm də Novruz bayramının ruhunu və ümumi bolluq, bərəkət arzusu simvolizə edirdi.

Boz ayın gəlişi ilə havalər tədricən isinməyə başlayır və baharın müjdəçisi olan novruzgülü Novruz bayramı ərəfəsində açır. Etnoqraflar bu gülün Kiçik çillənin sonunda, Boz ayın əvvəlinə doğru açdığını qeyd edirlər. Məlumatlara görə, hətta qış mülayim, qar-sız və boransız keçsə belə, novruzgülü Boz aydan əvvəl açmır. Qışın sərt keçdiyi hallarda isə Boz ayın başlanğıcında, xüsusilə güney bölgələrində qarın altından zərif çiçəklər boyanmağa başlayır.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

Zəfər Parkı dövlət protokolunda

Xarici qonaqlar buranı ziyarət edəcək

Pakistan baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif Bakıda olarkən Zəfər Parkını da ziyarət edib. Burada ali qonağın şəərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülüb. Baş nazirin Zəfər Parkını ziyarət etməsi və burada fəxri qarovul dəstəsinin düzülməsi maraqla qarşılanıb.

Qeyd edək ki, xarici dövlət başçıların və yüksək rütbəli rəsmilərin Bakıya rəsmi səfərləri zamanı xüsusi protokol qaydalarına uyğun olaraq bir sıra tarixi və strateji əhəmiyyətli məkanlar ziyarət edilir. Azərbaycan protokol praktikasına əsasən, Şəhidlər Xiyabanı, Fəxri Xiyaban, rəsmi iqamətgahlar və Heydər Əliyev Mərkəzi kimi məkanlar xarici liderlərin səfər proqramına daxil edilir.

Şahbaz Şərifin Zəfər Parkını ziyarət etməsi buranın da artıq bu siyahıya əlavə olunduğunu göstərir.

Modern.az-a açıqlamasında **Milli Məclisin deputatı Azər Badamov** söyləyib ki, digər xarici dövlət başçıların öl-kəmizə rəsmi səfərləri çərçivəsində Zəfər Parkına ziyarətini protokola salmaq olar: “Çünki bizim zəfərimizi həzm etmək istəməyən ölkələrin dövlət başçıların öl-kəmizə rəsmi səfərinin də mənası yoxdur”.

Qeyd edək ki, Zəfər Park 8 noyabr 2024-cü ildə açılıb. Açılış mərasimində Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və oğulları Heydər Əliyev iştirak edəblər.

Paytaxtın 8 Noyabr prospektində inşa olunan Zəfər parkının ərazisi 10 hektara yaxındır. Parkın girişində 44 günlük Vətən müharibəsinin rəmzi kimi hündürlüyü 44 metr, eni 22 metr, sütunlarının sayı 44 olan Zəfər tağı inşa edilib.

Parka keçid hissədə 8 Noyabr - Zəfər Gününü əks etdirən memorial abidə ucaldılıb. Abidə Zəfər Gününü və sarsılmaz birliyi təcəssüm etdirir. Memorial abidənin ətrafında Qarabağ xalçalarındakı naxış və bəzək elementlərini əks etdirən yaşıllıq salınıb. Torpaqlarımızın azad olunması uğrunda tarixi Qələbəyə gedən yolu, Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş əsgər və zabitlərimizin, bütün şəhidlərimizin xatirəsini yaşatmaq

məqsədilə parkın ərazisində Zəfər muzeyi də yaradılır. Qurulmaqda olan Zəfər muzeyinə park ərazisindən iki istiqamət-

də giriş olacaq. Muzeydə Vətən müharibəsi şəhidlərinin hər birinin adı həkk olunacaq, burada toplanacaq eksponatlar ərazilərimizin işğaldan azad olunması uğrunda mübarizə aparan əsgər və zabitlərimizin igidliyini, xalqımızın əzmini nümayiş etdirəcək.

Zəfər parkında həmçinin tematik bağça, kaskad tipli şəlalə, Qarabağ yaddaş bağçası və parka ümumi baxış nöqtəsi yaradılıb. Yaddaş bağçasının ətrafında istirahət guşələri salınıb. Parkın sonunda Azadlıq Bayrağı Meydanı inşa olunub. **“Yeni Müsavat”**

ÜSAVAT

Son səhifə

N 36 (8646) 26 fevral 2025

Kişilər siqaretdən asılı olur, qadınlar isə... - yeni kəşf

ABS-ın Yel Universitetinin alimləri kişi və qadınların beyinlərinin siqaretdə fərqli reaksiya verdiyini aşkar ediblər. Hər il dünyada on milyonlarla insanın ölümünə səbəb siqaretdir. Məlumdur ki, siqaret bir-başaya və ya dolayı yolla bir neçə növ xərçəng, ürək və damar xəstəliklərinin inkişafına səbəb olur.

Yel Universitetinin alimləri kişi və qadınların beyinlərinin siqaretdə necə reaksiya verdiyini izləmək üçün MRT texnologiyasından istifadə ediblər. Məlum oldu ki, cinslər arasında müəyyən fərqlər var. Kişilər və qadınlar siqaret çəkəndə beyin müxtəlif hissələri aktivləşir, baxmayaraq ki, hər ikisi verdişlərin formalaşmasına cavabdeh idi. Məlum olub ki, kişilər qadınlardan daha sürətli nikotinə reaksiya verirlər, çünki güclü cinsin nümayəndələri dopamini daha sürətli ifraz edirlər.

Bu, kişilərin nikotinin asılılığından siqaret çəkdiyini, qadınların isə mənfi düşüncələrdən qurtulmaq üçün siqaret çəkməyə üstünlük verdiyini dəstəkləyir. Tədqiqatçılar hesab edir ki, onların kəşfi siqaretdə mübarizənin yeni üsullarına səbəb ola bilər.

Tədqiqatın müəllifi, psixiatriya professoru Kelli Kosqrovun sözlərinə görə, elm adamları nəzəri cəhətdən nikotin əvəzediciləri yaratmağa qadirdirlər ki, onlar tipik siqaret çəkən kişilərə təsir edə bilər, lakin qadınlara təsir etmir.

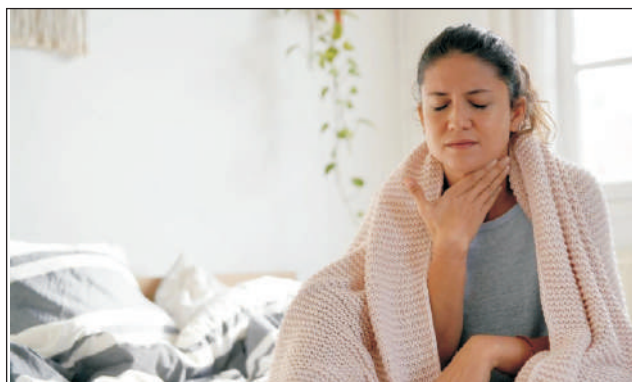
Portağal və naringinin gizli təhlükələri

Sitrus meyvələrinin həddindən artıq istehlakı sağlamlığa mənfi təsir göstərə bilər. Oxu.Az-ın məlumatına görə, bunu Rusiyada tanınmış həkim Olqa Çirkova NEWS.ru-ya açıqlamasında bildirib. Onun sözlərinə görə, portağal və naringilərin həddindən artıq yeyilməsi gastritə səbəb ola bilər, həmçinin bu sitrus meyvələrinin rəngini verən bioflavonoid likopinin bolluğu səbəbindən dərinin rəngini dəyişdirə bilər.

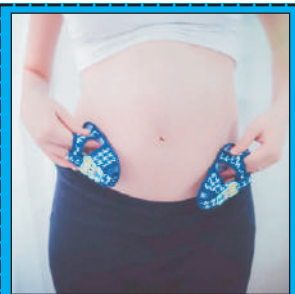
Bundan əlavə, ekspert bədən çəkisini nəzarətdə saxlamaq üçün sitrus meyvələrinin istehlakını məhdudlaşdırmağın vacibliyini qeyd edib. "Bədən çəkisini nəzarətdə saxlamaq istəyənlər bu meyvələri məhdudlaşdırmalıdır, çünki onlar şəkərlə zəngindir. Şəkərli diabet və qlükoza tolerantlığı pozulması olanlar, eləcə də insulin rezistentliyi, metabolik sindrom və qaraciyər xəstəlikləri olanlar üçün şirin meyvələr, o cümlədən sitruslar faydalı deyil. Çünki fruktoza qaraciyər tərəfindən emal olunur və onun artıq hissəsi yağlara çevrilir", - deyir Çirkova sözlərini yekunlaşdırıb.

Boğaz ağrısından xilas edən effektiv üsul açıqlandı

"Boğazda güclü ağrı hiss edənlərə ketoprofenin lizin duzu məhlulu ilə qarqara etmək məsləhətdir". Oxu.Az-ın Lenta.ru-ya istinadla verdiyi məlumata görə, bu barədə rusiyalı praktik həkim və teleaparıcı Aleksandr Myasnikov boğaz ağrısı ilə mübarizənin effektiv üsulunu açıqlayarkən deyib.

Onun sözlərinə görə, bu vasitə tez təsir göstərir və xoşagəlməz simptomdan səkkiz saat ərzində xilas edir. Boğaz ağrısı ilə mübarizədə kömək edən digər vasitə kimi Myasnikov benzydaminə qeyd edib. Lakin həkim vurğulayıb ki, bu vasitə ilə ketoprofenin lizin duzuna nisbətən daha tez-tez qarqara etmək lazımdır, çünki onun təsiri cəmi iki saat davam edir.

Hamiləlikdə ürəkbulanmalar niyə baş verir?

Hamiləlikdə ürəkbulanma əsasən hormonal dəyişikliklər nəticəsində baş verir.

Xüsusilə hCG (insan xorionik qonadotropini) hormonu səviyyəsinin sürətlə artması əsas səbəblərdən biridir. Bu hormon döln inkişafını dəstəkləyir və ilk trimestrdə yüksək səviyyədə olur, bu da ürəkbulanmanı daha da gücləndirə bilər.

Bundan əlavə, estrogen hormonu da hamiləlikdə yüksəlir və mədə turşusunun artmasına səbəb ola bilər ki, bu da ürəkbulanmanı gücləndirən amillərdən biridir. Həmçinin həssas qoxu duyğusu, mədə-bağırsaq sisteminin yavaşlaması və qan şəkərinin aşağı düşməsi də hamilə qadınlarda ürəkbulanmanı artıran faktorlar arasında yer alır.

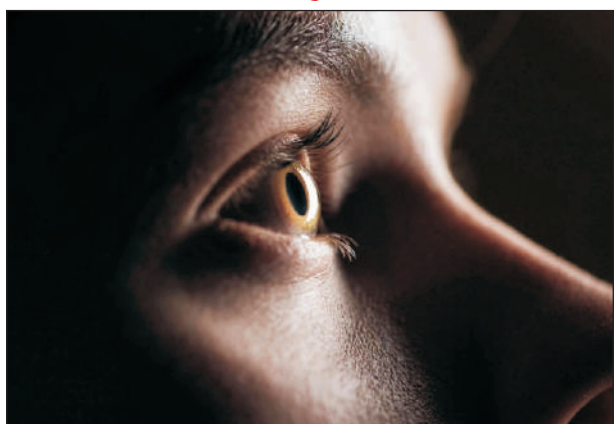
Adətən bu hal hamiləliyin 6-8-ci həftələrində başlayır və ikinci trimestrdə (12-14-cü həftələrdə) zəifləyir. Lakin bəzi hallarda, xüsusilə hiperemezis qravidarum adlanan ciddi ürəkbulanma halında, bu vəziyyət daha uzun müddət davam edə və müalicə tələb edə bilər.

Hamiləlikdə ürəkbulanmanı azaltmaq üçün bəzi təsiri üsullar mövcuddur. İlk növbədə, qidalanma rejiminizi dəyişdirmək faydalı ola bilər. Mədənin boş qalmasına imkan verməmək üçün gün ərzində az, lakin tez-tez yemək etmək tövsiyə olunur. Səhərlər quru çörək və ya duzsuz peçenye, yemək ürəkbulanmanı azalda bilər.

Bunları bilirsinizmi?

1. Metro sənişinlərdə eşitmə zəifliyi vardır. ABŞ-ın Nyu-York şəhərində aparılan 2 həftəlik tədqiqatlar nəticəsində alimlər belə qərara gəliblər ki, ən səli-küylü nəqliyyat vasitəsi metro olduğu üçün, metro sənişinlər arasında eşitmə zəifliyi vardır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının normalarına əsasən sultkanın pik saatlarında metro platformalarında fiksə olunmuş səs təsiri 30 saniyədən artıq olmamalıdır. Metrodan mütəmadi istifadə edən və uzaq məsafəyə yol gədən sənişinlərdə eşitmənin təcridən azalma qorxusu var. Burada həmçinin orqanizmin fərdi xüsusiyyətləri də rol oynayır. Metroda qulaqcıq taxıb musiqi dinləmək isə qulağın zəifləməsinə ikiqat artırır.
2. Mobil telefonlar insan orqanizminə mənfi təsir etdiyi kimi, arıların da kütləvi məhvəinə səbəb olur. Britaniyalı alimlər müəyyən ediblər ki, arılar bir-biri ilə əlaqə və cütləşmə zamanı məhz mobil telefonların işlədiyi tezlikdən istifadə edirlər. Aparılan araşdırmalar zamanı mobil telefonu arı pətəyinin altına yerləşdiriblər və arılar narahat olmağa və beçə verməyə başlamışlar. Başqa bir təcrübə zamanı isə mobil telefonların daimi təsiri nəticəsində pətəkdəki arıların kütləvi surətdə qırılması baş verib.
3. Qısa saxlanılan tərəvəzlərin tərkibindəki vitaminlər öz keyfiyyətlərini itirirlər. Qısa qalan kökün tərkibindəki C vitamini 18% azalır, kələmin tərkibindəki faydalı maddələrin 80%-i itir və yarpaqlarında zərərli maddələr toplanır. Kartofda isə demək olar ki, faydalı heç nə qalmır.

Nəfəs alma tərzinin görmə ilə əlaqəsi kəşf edilib

"Göz bəbəyinin ölçüsü tənəffüsdən asılı olaraq dəyişir. Bu, görmə qavrayışına təsir edə bilər".

Oxu.Az-ın məlumatına görə, İsveçin Şimali Karolinska İnstitutunun alimləri apardıqları uzunmüddətli tədqiqatlardan sonra bu qənaətə gəliblər. Yeni fizioloji mexanizmin kəşfi "The Journal of Physiology" (TJP) elmi jurnalında dərc olunub. Bu yaxınlara qədər göz bəbəyinin ölçüsünə təsir edən üç amil məlum idi: işıq, fokus məsafəsi və koqnitiv faktorlar.

Araşdırma qrupu 200-dən çox insanın iştirak etdiyi beş eksperiment keçirib. Nəticələr göstərib ki, göz bəbəyi nəfəs almağın əvvəlində minimum ölçüyə, nəfəs verərkən isə maksimum ölçüyə çatır. Bu təsir iştirakçıların necə nəfəs almasından (burunla və ya ağızla, sürətli və ya yavaş) asılı olmayaraq, həmçinin işıqlandırma və ya yerinə yetirilən tapşırıqlardan asılı olmayaraq sabit qalıb. Tədqiqatçıların fikrincə, kiçik bəbək detalları ayırd etməyə kömək edir, böyük bəbək isə zəif görünən obyektləri tapmağı asanlaşdırır.

Alimlərin sözlərinə görə, bu kəşf nevroloji xəstəliklərin, məsələn, parkinson xəstəliyinin diaqnostikasında faydalı ola bilər, çünki bu xəstəlikdə göz bəbəyinin funksiyalarının pozulması erkən simptomlardan biridir. Gələcəkdə alimlər tənəffüs zamanı göz bəbəyinin dəyişməsinin real şəraitdə görmə qabiliyyətinə necə təsir etdiyini öyrənməyi planlaşdırırlar.

İndoneziyada timsah 10 yaşlı uşağı suyun altına apardı: tapılmır

İndoneziyanın Qərbi Kalimantan əyalətində uzunluğu dörd metr olan timsah 10 yaşlı oğlan uşağına hücum edib. "CBS News" xəbər verir ki, bədbəxt hadisə uşaq çaya tullananda baş verib. Timsah suyun üzünə çıxaraq qurbanı parçalayıb, sonra isə onu suyun altına aparıb. Uşağın atası və xilasedicilər dərhal axtarışa başlayıblar, lakin cəhdləri heç bir nəticə verməyib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500